ВІСТІ
КОМБАТАНТА

5

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1969

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ

Австрія:
Dr. S. Naklewycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124 III/19

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave,
Winnipeg 15, Man., Canada

Аргентина:
Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, Argentina.

Англія:
Mr. Wasyl Nakonechny
23 Alexandra St
Ashton U.-Lyne, Lancs, England

Австралія:
Mr C. Mishchuk, 12 Victory St, Belmore N. S. W., Australia

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview 465, Ontario, Canada

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc. Brody-Lew Inc. Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave. Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА
Рік 1969 Торонто - Нью-Йорк Ч. 5 (42)

ЗМІСТ

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

Б. Стефанишин

ДРУЗЯМ

Не сумуйте, друзі! Геть жалобні пісні!
Чи ще мало терпіння й жалю?
Стільки літ і віків жаль нас в пропасть все вів,
Замість вести на бій, боротьбу.

Геть зневіра-мара, сум, що все пригніта—
Сумувати тепер нам не час!
Серце й дух підійміть. силу волі сталіть

І вогню бережіть, щоб не згас.
Щоб не гас цей огонь, ані в ніч, ні у день —
Смолоскипу промінна любов,
Щоб у пітьмі сіяв і слабких підіймав
На змагання, на жертви, на кров.

Хвиля йде вже така, що не плакати нам,
Треба станути всім в карний ряд,
Доки блеск ще в очах. не кидаймо меча,
Бо впадемо в неволю назад!

Не сумуйте, друзі — вгору чола хмарні!
Перед нами буття Вітчини!...
По багряних квітках крови стелиться шлях
До свободи Воріт Золотих.

Гайделяґер, грудень 1943

Іван Кедрин

ІСПИТ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ЗСА

10-ий Конґрес американських українців, який відбудеться в Нью-Йорку 24 - 26 жовтня цього року, має стати іспитом зрілости американсько-української громади, тим важливіший, що його попередник, 9-ий Конґрес з жовтня 1966 року, такого іспиту аж ніяк не склав. Навпаки, він виявив таке партійницьке розсварення і такий низький рівень державно-політичної мудрости, що кинув тінь на всю громаду. Єдиною користю з тієї скандалістики була реакція в широких колах громадянства: власне під натиском збоку тієї здорової реакції українські політичні партії, табори й «середовища» рішили перевести Перший Світовий Конґрес Вільних Українців на базі попереднього «договорення» і завдяки такому принципові, при всіх недоліках того СКВУ, він таки відбувся гладко і без яскравих дисонансів. У зв'язку з масовим з'їздом, який відбувся в листопаді 1967 року на Світовий Конгрес Вільних Українців, — рішено не переводити зараз в наступному, себто в 1968 році, 10-го Конгресу Американських Українців, а пересунути його на рік пізніше — на жовтень цього року.

Пригадаймо, що на 9-му Конґресі більшість, яку складали організації Визвольного Фронту, настільки майоризувала меншість, що її творили організації, які стоять на плятформі Державного Центру УНР, що та більшість не погодилася навіть на сконсолідовану президію конґресу, себто на таку дрібницю, як на добавок до власної листи ще двох поважних громадян з-поза своєї партії. Довгі суперечки довкола тієї формальної і по суті дрібної справи, крики на адресу окремих промовців, демонстраційні заяви та відмова частини обраних членів до нових керівних органів Українського Конгресового Комітету, склалися в сумі на жалюгідний образ і створили гнітуче враження. Ще під час Конгресу відбулася нарада опозиційних груп. Вона дала початок до заснування «Комітету громадської єдности», як знутрішньої опозиції, що стоїть на плятформі Державного Центру УНР в екзилі. Екзекутива УКК покликала до життя Консолідаційну Комісію. Довгі і затяжні спільні переговори й наради звелися до того, що рішено прийняти до Екзекутиви трьох членів КГЄ. Двох прийнято зразу без дискусії, третього заквестіоновано, бо він був делегатом тієї партії, яка в 9-му Конґресі участи не взяла і перед тим конґресом проголосила, що не хоче брати відповідальности за дії УКК. Тоді вся та псевдо-консолідація розлетілася. Комітет

Громадської Єдности перетворився в Асоціяцію Українців Америки. Однак і та опозиція розлетілась: виступила з неї найсильніша й найбільш зорганізована ОУНс, чи пак мельниківці, — які вернулися до активної співпраці в керівних органах УКК, а названа Асоціяція, яка виявила амбіцію стати другим громадсько-політичним центром американських українців, «другим УКК», доказала тільки, що створення такої другої централі практично не можливе — внаслідку браку людей, грошей, авторитету і — звичайного здорового глузду.

Український Конгресовий Комітет існує вже 30 років. Він має цілу низку недоліків, але він має вже за собою і поважний політичний та громадський дорібок і традицію. Він не популярний, бо не всилі виказуватися наявними назверхніми успіхами, себто реальним впливом на державну політику Америки. Але в умовинах «співіснування», як бази закордонної політики однаково демократів, як республіканців у Білому Домі й Державному департаменті, не може мати успіхів організація одної національної групи, яка стоїть на принциповому становищі, що помилкою було визнання СССР Рузвельтом в 1933 році, трагічними помилками були договори в Ялті й Потсдамі, помилкою є визнавання Америкою існуючого державно-політичного стану в Середній і Східній Европі та що ціллю американської політики повинно бути не «мирне співіснування» з СССР та «будова мостів» до комуністичних сателітських держав, а знищення совєтської імперії. Українці вважали і вважають, що ЗСА повинні були поставитись цілком інакше, як поставились однаково до здавлення Совєтами мадярської революції в 1956 році, як і до совєтської інвазії в Чехо-Словаччині в 1968 році. Це не значить, що американські українці прагнуть війни між ЗСА і СССР. Але між «співіснуванням» — із ковтанням всіх наруг і образ збоку Москви і потурання її щораз новим провокаційним актам експансії, та атомовою війною є ще ціла скаля інших метод, що їх можна би вживати, з куди більшим практичним вислідом. Ця яскрава суперечність, чи тільки розбіжність становища американської й української визвольної політики внеможливлюють Українському Конгресовому Комітетові доступ до Білого Дому й Державного Департаменту.

Проте таки УКК позискав українській справі у Конгресі чимало приятелів. Десятки конгресменів і сенаторів виголошують прихильні й ворожі Москві промови на щорічних засіданнях Конгресу з нагоди 22-го січня. На основі спільної резолюції обох палат Конгресу кожний Президент щороку проголошує Тиждень поневолених народів. Схвалено закон про приділення у Вашингтоні площі під пам'ятник Тарасові Шевченкові і той пам'ятник по віки вічні здвигнено. Річники англомовного «Українського Квартальника» становлять поважне джерело відомостей про Україну, видано теж багато інших англомовних публікацій, включно

з закупом окремих офіційних видань Конгресу із згаданими промовами з нагоди роковин проголошення УНР. Відділи УКК на місцях таки стали центральними льокальними громадськими клітинами. УКК має таки зорганізований зв'язок з іншими національними групами.

Але поруч із цим є, як згадано, чимало недоліків. По нинішній день існує плутанина понять: чи УКК є політичною репрезентацією американських українців, чи організацією організацій. Поділ завдань і функцій УКК на сектор американський і внутрішньо-український усе ще неясний і кожний з них шкутильгає. Корінь лиха, мабуть у тому, що нема лідерства, нема лідера. Внаслідку нема ані великої амбіції бути авторитетним керівним центром, — ані УКК сам себе не почуває, ані ніхто в ньому не вбачає такого керівного органу, який мав би за свій обов'язок заводити громадський правопорядок та зберігати в громаді пристойний лад. Внаслідку маємо такі куріози, як все ще по два «центри» в таких великих американсько-українських громадах, як Чікаґо й Дітройт, із щорічною проблемою, чи вдасться там святкувати «спільно» роковини 22 січня і 1 Листопада, чи будуть два свята «окремо», що за кожним разом є свідоцтвом вбогости місцевих громад і їх керівників. Відомо, що НТШA і УВАН не всилі були влаштувати спільного Світового Конґресу української науки і що є двома науковими установами, з яких ні одна не має ані поважних зв'язків із американським науковим світом, ані не сприяє гуртуванню молодих українських наукових сил, ані не має фондів на друкування поважних наукових творів. Наприклад, по нинішній день добра ідея видати англомовну історію Росії згідно з історичною правдою, як історію московського імперіялізму, історію наукову, а не пропаґандивну, не вдалося здійснити. УКК не цікавиться теж таким диковинним явищем, як існування аж трьох комбатантських організацій колишніх членів УПА і тільки в минулому році покликав до життя Комісію для справ Церкви, не цікавлючись раніше активно церковними проблемами, як надто «делікатними»...

Проголошена теза, що УКК, як зачартерована американська організація не може співпрацювати близько з Державним Центром УНР за кордоном, є тільки формальним виправданням неприхильного, чи бодай неохочого ставлення УКК до Державного Центру. Тут теж немає властиво цілком ясної ситуації. УКК, як один із орґанізаторів СКВУ, дав згоду на виступи президента УНР в екзилі і нераз переводив наради з Представниками Державного Центру в Нью-Йорку. Але водночас УКК, у зв'язку з членством в ньому також Гетьманської організації, спонзорував відзначування роковин Гетьманщини Павла Скоропадського.

Коли дивитись глибше в суть Українського Конґресового Комітету, то його найглибшим лихом є — поруч із згаданим браком лідерства

— нехтування проблемами та — балакунство. Треба дивуватися партіям, групам і окремим громадянам, чому власне вони так розпинаються за те, щоби бути в Екзекутиві чи бодай Політичній Раді УКК і щоб на кожному засіданні до кожної справи обов'язково забирати голос. Внаслідку ті засідання «мордують» учасників, деякі виступи професійних дискутантів стоять на жалюгідному рівні. Екзекутива стала важким понад 30-членним тілом, на якому не можна ділово розглядати й вирішувати проблеми, а Політична Рада стала повною фікцією. Центральна організація збюрократизувалась, розгублюється серед дерев, не бачучи лісу.

І тому є в Українському Конгресовому Комітеті багато місця на опозицію. Але на опозицію здорову, розумну, конструктивну, таку, яка здобула б собі повагу й авторитет та мала дійсний вплив на верхівку і її рішення. Хотілось би, щоб у верхівці УКК був «трест політичних мізків» і щоби підвищити рівень тамошніх нарад і дискусій. Коли один за одним виступають демаґоґи, які не мають ані історичної ані економічної освіти, ані не знають дефініції, що таке політика, а що тактика, які не знають нічого з історії української політичної думки і не мають ніякого практичного політичного досвіду, а за весь свій «актив» мають амбіцію «бути і говорити» — то яка користь з того проводові?!

Існують деякі познаки, що 10-ий Конгрес американських українців таки буде кращим за свого попередника. Тоді, вся підготова до 9-го Конґресу зводилась до того, що одні дбали за те, щоб мати якнайбільше делегатів, пильнували, щоб заплатити всі належні внески і вислати на Конгрес якнайбільше «своїх людей», — другі просто не приготовлялись, були заскочені, коли виявилося, що вони становлять велику меншість і з ними не рахуються, і воліли вийти геть, ані ж залишитися всередині і боротися за добру справу. Тепер, мабуть, підготова до 10-го Конґресу краща, подібна на підготову до Світового Конгресу Вільних Українців. І, мабуть, навіть ті, яких не притягається до «договорення», зрозуміли, що «неприявні не мають рації» і краще здають собі справу, якої поправи треба би домагатися від УКК. На давніших конгресах 6-му, 7-му і 8-му виринула була на Резолюційній Комісії і після того на пленумі проблема принципового відношення до УССР. Тоді та справа хвилювала учасників і розпалювала пристрасті. Наприклад: резолюція, щоб УКК наполягав на американський Уряд, щоб той визнав УССР, викликувала палкі і різкі дебати. Мабуть, тепер повторення тих спроб не буде, а якщо буде, то таксамо без шансів успіху. Коли б загальний настрій 1-го Світового Конґресу Вільних Українців, однаково в ділянці ідеологічній, як і діловій, панував і на 10-му Конгресі Американських Українців, то це був би великий успіх усього вільного українства.

Мирон Заклинський

ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ, ЯК СЕКРЕТАР ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ ЗУНР

Із книжки: Мирон Заклинський — "Дмитро Вітовський", В-во "Червона Калина", Нью-Йорк, 1967 р. — Редакція.

В дні 9-го листопада львівська делегація Національної Ради передала виконну владу Тимчасовому Державному Секретаріятові Західньо-Української Народньої Республіки (ЗУНР). Його прем'єром вибрано д-ра Костя Левицького, а Секретарем Військових Справ полковника Дмитра Вітовського. Він — і Секретар Праці та Суспільних Робіт, соц.-демократ Чарнецький — прийняли участь в уряді під умовою, що Державний Секретаріят зараз ухвалить злуку наших західніх земель зі східніми. Таку ухвалу виконав Державний Секретаріят того ж дня, бо не було серед Державних Секретарів противників соборности. Різнилися лише щодо часу й умов проведення злуки.

Негайно, 10 листопада, взявся Вітовський організувати Секретаріят Військових Справ. Засяг обов'язків і праці Секретаріяту був великий: Організація запілля і військової адміністрації, переведення мобілізації, вишкіл новобранців, технічне вивінування війська, здобуття стрілива тощо. Ввесь тягар праці лежав на плечах Вітовського.[1]) Дуже важливий був розпорядок, виданий відразу, 13 листопада, про покликання до військової служби річників 1883 - 1900 і перегляд річника 1901. Той розпорядок ввів лад у справи військової бранки, бо повітові комісарі дістали ясні постанови й напрямні.

Той мобілізаційний наказ був наслідком упадку Перемишля. Поляки вислали з Кракова військо, що в дні 11 листопада здобуло міст на Сяні і місто. Тоді вперше польська держава піддержала бунт львівських поляків і почала воєнні кроки проти нашої держави. Щоправда, мобілізаційний заклик видала була Генеральна Команда ще 5 листопада, але Секретар Військових справ надав у дні 13 листопада справі мобілізації чіткі організаційні форми, бо уточнив завдання і поділив край на 12 окружних військових команд.

Мобілізація йшла спершу поволі. Аж у грудні принесла вона поважний осяг. Для боїв у Львові не встигла вона доставити значніших сил, бо частини, зорганізовані в провінційних містах, були потрібні на місці: Відразу, в перших листопадових днях, почала вертатися з Наддніпрянщини в безладді австрійська армія, що сама здемобілізувалася. Тоді ж масами ринули полонені з різних країв Австро-Угорщини через

[1]) Сотник д-р Вол. Бемко: Державний Секретаріят Військових Справ. У збірній праці: УГА, Вінніпеґ 1958, стор. 62.

Галичину на схід і з кол. російської імперії — на захід. Вони товпились у коридорах, на сходах і дахах поїздів, а що тих було мало, ішли пішком, численними групами, обдерті й голодні. Багато з них умирало. Щоб удержати при тій мандрівці народів якийсь лад, треба було на місці військових частин. Це була одна з причин, чому провінційні міста, мимо частих зазивів, висилали так мало частин на поміч до Львова.

Особливі труднощі були з тим військом, що верталося зі сходу. Чимало частин мали ще зброю. Їх треба було роззброювати, а для цього потрібні були більші військові частини. Залізницями можна було перевозити їх на захід аж від Стрия, зогляду на виключення львівського залізничого вузла. Тому йшли вони пішком. Треба було охороняти залізничі станції, особливо повітові осередки, перед можливим грабунком з боку тих військ. Коли їхав озброєний 90 полк піхоти, забравши безправно вагони, зложений на три чверті з поляків, наша влада в Ходорові вирішила розброїти його, бо підозрівала, що він їде на поміч польському фронтові. Сотня нашого війська, прислана для тієї цілі зі Станіславова, залягла недалеко від двірця в Ходорові.

Коли над'їхав перший поїзд з поляками, почалася битва. Поляків було чотири сотні, та й вони були сильніші озброєні, тому по двох годинах наші вояки мусіли відступити, втративши двадцять кількох убитих. По обох сторонах було загалом 41 убитих і 50 поранених. Поляки від'їхали на Стрий, де договорилася з ними команда двірця і перепустила їх на захід.

Наших вояків з колишньої австрійської армії було в Галичині мало, та й ті переважно нездатні до фронтової служби. Одні галицькі полки були на італійському фронті, де з початком листопада попали в числі ок. сто тисяч в італійський полон, інші в південній частині Наддніпрянщини, звідки було нелегко дістатись до Галичини, при тодішньому безладді. Словом — хаотична ліквідація I світової війни створила в Галичині безладдя, при зловіщій недостачі війська. Це дуже утруднювало організацію нашої держави й армії.

Тим часом у Львові треба було негайно військової помочі, годі було чекати на висліди мобілізації, тому Вітовський видав, у порозумінні з Секретаріятом Внутрішніх Справ, такий наказ:[2])

ПРИКАЗ

до всіх державних Комісарів і військових командантів Західньо-Української Народної Республіки.

В найближчому часі мусимо цілковито опанувати столицю нашої держави — Львів.

Хвиля грізна. Всяке отягання наносить нам необчислимі страти.

[2]) Кузьма: Листопадові Дні, стор. 373.

Щоби здобути Львів, наша армія потребує нових і значних сил.

Тому приказуємо всім державним комісарам і повітовим військовим комендантам, під особистою відповідальністю, негайно зібрати і виспати до Львова всі зайві військові сили.

Найбезпечніше буде, як ті війська прийдуть крізь Личаківську рогачку, а військову команду слід повідомити на кілька годин перед приходом війська окремим післанцем.

Ще раз повторюємо: Львів мусить дістати від Вас негайну збройну допомогу!
Львів, дня 18 листопада 1918 р.

Державний Секретар Військових Справ
Дмитро Вітовський

Заступник Державного Секретаря Внутрішніх Справ
Д-р Роман Перфецький.

Щоб прискорити присилку допомоги, виїхав Вітовський того ж дня до Станиславова, Коломиї і Тернополя, де сподівався застати більші військові відділи, з яких можна би виділити частину для Львова. Одначе заки ті старання принесли висліди, наше військо відступило зі Львова. Державний Секретаріят осів тимчасово в Тернополі.

З усіх Секретаріятів найкраще працював у Тернополі Вітовський. Він мав уже зорганізовані потрібні реферати, завдяки пильній, невсипущій праці Вітовського. Урядовець того Секретаріяту, сотник Алиськевич, говорить про його тодішню працю з великим признанням. Хоча Вітовський не був фаховим старшиною, лише запасним — каже він — одначе завдяки своїй прямій вдачі, організаційному талантові, незвичайній солідності й ідейності, а попри те великому розумові — зумів вив'язатися з довіреного йому відповідального становища. Особливо визначався скорою, влучною орієнтацією і рішучим діянням. Підльвівський фронт невпинно жадав доповнень, старшин, одягу, стрілива, технічного виряду тощо.[3])

Наша армія, що тоді творилася, особливо УСС-ці, обстоювали негайну і навіть беззастережну злуку ЗУНР з УНР в одну соборну державу. А. Вітовський був вихований в ідеї соборности від гімназійних літ, обстоював також створення одної армії.[4]) Одначе Державний Секретаріят зволікав з довершенням злуки з різних міркувань. Більшість Секретарів була проти негайної злуки.

[3]) Сотник М. Алиськевич: Переговори з мадярами, Літопис Червоної Калини на 1931 рік, чч. 7-8.

[4]) Дм. Паліїв: Жмут споминів, Календар Червоної Калини 1935 р., стор. 40-46.

Коли адьютант Вітовського, хор. Дмитро Паліїв, їхав на початку грудня 1918 р., з його доручення, до Директорії, до головного вождя і начальника штабу для Галицької Армії, доручив йому Вітовський розказати при тій нагоді про соборницькі вимоги Галицької Армії. Тоді ж поїхала до Директорії делеґація від Державного Секретаріяту. На нараді тієї делеґації з Директорією був приявний також хор. Паліїв.[5]) Він знав з попередньої наради з Директорією, що їй залежало на негайній злуці, одначе до згоди в тій справі тоді не дійшло. Паліїв успішно полагодив справу вождя і начальника булави для Галицької Армії, вернувся до Тернополя і здав звідомлення Вітовському та його заступникові, сотникові Бубелі, з того, що виконав і чув. На те відповів йому Вітовський, що делеґація представила на Раді Державних Секретарів ту справу зовсім інакше, мов би то Директорія прийняла до відома становище уряду ЗУНР, що в ту пору злука не була доцільна. Вони — як пише в тому ж спомині Паліїв — довго в трійку нараджувалися, що робити супроти того й інших недомагань Державного Секретаріяту, та прийшли до висновку, що треба проголосити диктатуру. Оба співрозмовники з трудом переконали Вітовського, що лиш він відповідний на те місце. Він узалежнив свою згоду від одобрення Головного Отамана Петлюри і негайно поїхав автом до Винниці. Одначе Петлюра не дав своєї згоди на проголошення диктатури.

Вітовський пильнував справу здійснення соборности також пізніше і сильно вплинув на прискорення того акту. Отаман УСС, д-р Никифор Гірняк, подав про ту справу важливу інформацію. Було це в вересні 1958 р., по засіданні Ради Братства УСС в Нью-Йорку, — і вдруге — в листі до д-ра Ріпецького з 11. 10. 1960 року. Отже він, д-р Гірняк, працював при кінці 1918 р. і в 1919 році в Секретаріяті Військових Справ і не раз зустрічався та розмовляв з Вітовським. У початку січня 1919 р. оповів йому Вітовський, що на засіданні Ради Державних Секретарів поставив він внесення зладити проєкт закону в справі здійснення соборности. Проти його внесення виступили рішуче декотрі Секретарі, між ними Цегельський, бо соборність, мовляв, покищо не актуальна. Тоді він, Вітовський, заявив, що коли вони відкидають його внесення, він звернеться зі справою соборности до армії, а вона вся хоче негайного її проголошення. Наслідком того виступу Вітовського — кінчав отаман Гірняк свою інформацію — схвалили Державні Секретарі в дні 3 січня закон про злуку і за кілька днів вислали делеґацію до Києва для її проголошення.

Така поведінка Вітовського може викликати у декого з наших громадян осуд. Хто таке бачив: Державних Секретарів спонукувати погрозою! — Що ж — Вітовський відчував і ставився до найважніших справ

[5]) Там-же.

нашого державного будівництва, як революціонер і в потребі не дуже перебирав у способах діяння.

Одначе пригляньмося ближче до справи соборности, а побачимо, що ані причини відкладати її, ані вільного часу для її проголошення в пізнішій порі — вже не було. Те проголошення відбулося, як знаємо, святочно і репрезентативно в Києві, як одна з найвеличавіших подій у всій нашій історії. Але зараз по тому святі почалася спішна евакуація Києва, бо з півночі і зі сходу зближалися большевики. В першій половині лютого 1919 р. добули вони вже Київ. Подумаймо, як виглядало б було свято соборности, коли було б відбулося не в нашій столиці, не на майдані св. Софії, лише у Вінниці, Жмеринці, Проскурові, чи близько Збруча, в Кам'янці. Як оцінювали б таке провінційне проголошення дальші покоління? Як можна було б їм вияснити, чим оправдати перед своїми і чужими, те ганебне спізнення з проголошенням соборности по довгих століттях розлуки? А як легко могло свято соборности не відбутися взагалі! Секретарі ЗУНР були б чекали на поправу военної ситуації, щоб уладити його в Києві, а вона, замість поправлятись, усе гіршала. В місяці травні було вже запізно, бо Дієва Армія воювала вже близько Збруча і в половині того місяця почався загальний польський наступ на Галицьку Армію з допомогою армії Галлера. Так Вітовський не лише перед 1 Листопада, але й перед 22 Січня, спонукав політичний провід Західньої України не спізнитися з актами найбільшої історичної важности!

***

Державний Секретаріят ЗУНР перенісся з кінцем грудня до Станиславова, де примістився в просторому будинку дирекції залізниць. Там зайняв окреме крило Військовий Секретаріят. Його завдання було важке й відповідальне — доставити для армії на фронті все потрібне для воювання і збільшити її до вистачальної величини.

Для виконання своїх завдань мав Військовий Секретаріят такі відділи: Мобілізаційний, що дбав головно про водностайнення мобілізаційних заходів, щоб у всьому краю покликувати до зброї однакову кількість річників і щоб управильнити справу звільнювання від військової служби. Муніційний відділ старав для армії зброю і стріливо. Праця того відділу була дуже важка, бо кадри і робітничі та вартові відділи, розсіяні за часів Австрії по Галичині, мали небагато того цінного матеріялу. Технічний відділ дбав про комунікаційні засоби для фронту, себто про телефонічний і телеграфічний матеріяли, про авта і вантажники, про саперське знаряддя і варстати для направи авт, літаків тощо. Санітарний відділ дбав про організування військових лічниць у запіллі та біля фронту і старався про санітарну службу, лікарства і санітарний матеріял. Недостача лікарів, ліків і всякого матеріялу для лічниць була вже тоді дошкульна.

Такі були головні відділи Секретаріяту Військових справ.[6])

Важніші розпорядки Секретаря Військових Справ — були такі: З дня 3 грудня — у справі бранки. З половини грудня — про аванс усіх старшин, на один ступінь вище, як вони мали в австрійській армії. З 28 січня 1919 — про уладження польових судів при окружних військових командах. З дня 2 лютого про справу духовників для армії — та інші.[7])

Вітовський старанно допильновував усі спави, бо зорганізування і засоблення Галицької Армії було в тодішніх обставинах нелегким завданням. Нашого народу в Галичині було — без Засяння, яке зайняли поляки — всього 4 мільйони. Вояків з війни вернулося дуже мало. Всетаки Військовий Секретаріят зорганізував упродовж півтора місяця — до кінця грудня 1918 р. нову, понад стотисячну армію. Стільки виносив її харчовий стан. Нове, надміру важке завдання було — вишколити тих вояків, одягнути і дати їм вистачальну кількість зброї і стрілива! Те все треба було зорганізувати і постарати. Задля труднощів того завдання бойовий стан фронтових відділів був низький аж до другої половини місяця грудня.

Також не вистачало старшин. У половині квітня 1919 р. було в нашій армії всього 1.412 старшин.[8]) На стотисячну армію було це жахливо мало. Було б їх доволі, якщо не задержав би був їх італійський полон...

Треба додати, що Вітовський був такий дуже зайнятий не так через нерозмежування компетенцій у Військовому Секретаріяті, як з бажання вглянути в хід кожної справи, що торкалася нашої армії, щоб її прискорити, або практичніше уладити. Недаром один із працівників Секретаріяту, сотник Бемко, підкреслив у своїй статті, що ввесь тягар праці в Секретаріяті Військових Справ спочивав на його плечах.

Вітовський вів через своїх висланників переговори з урядами Мадярщини і Чехословації про доставу воєнного матеріялу за нафту. Договір з Мадярщиною лише тому не ввійшов у силу, що нездисциплінований комісар нафтового басейну в Дрогобичі, посол Вітик, не згодився на занадто, мовляв, низьку мадярську ціну за нафту.

В початку лютого відбув Вітовський важливу нараду з Окружними Військовими Комендантами. На ній узгіднили організаційну й адміністраційну схему Окружних Команд. Від тоді праця тих Команд стала одностайніша й успішніша.

---

[6]) Д-р Вол. Бемко: Державний Секретаріят Військових Справ. У книжці "УГА", сторінка 66.

[7]) Там-же.

[8]) Д-р М. Стахів: Західня Україна, том 3, стор. 80.

В січні 1919 р. відбулася за старанням уряду ЗУНР військова експедиція на Закарпаття. Вона була з військового й політичного боку дуже слабо підготована, просто легкодушна, то й не диво, що закінчилася повною невдачею. Про обставини, в яких її вирішено, написав цитований уже спомин, сотник Мик. Алиськевич, урядовець Військового Секретаріяту.[9]) Дня 19 грудня, пише він, доручив йому полк. Вітовський їхати негайно до Будапешту і купити зброю та стріливо в заміну за нафту. В Будапешті зробив він умову в мадярському міністерстві війни і, вернувшися по 10 днях, здав звідомлення з поїздки. Також повідомив, що він зложив заяву в мадярському міністерстві війни, що та зброя не буде вжита проти мадярів.

Вітовський запросив сотника Алиськевича на засідання Ради Державних Секретарів, де той розповів подрібно про свою діяльність і помічення під час поїздки. Опісля Вітовський поставив внесення на негайне затвердження умови і на нав'язання через мадярську територію взаємин з чеською державою. Під час дискусії над тією справою попросила про авдієнцію делеґація з Закарпаття, зложена з хорунжого і десятника. Хорунжий звернувся з мовою до прем'єра Голубовича, який очолив Державний Секретаріят по уступленні досвідченого і зрівноваженого діяча, д-ра Костя Левицького, — і заявив, що вони, представники такого-то села, просять помочі проти мадярів, які нападають на їх села, рабують, забирають худобу — і т. п. Він сподівається, мовляв, що браття галичани не відмовлять їм помочі.

Делегація відійшла і почалася дискусія, чи виступити збройно проти мадярів, чи зачекати, аж скінчиться війна з Польщею. Думки були поділені. Головним прихильником виступу проти мадярів був прем'єр Голубович, а противником полк. Вітовський. Цей твердив, що такий збройний виступ скінчиться невдачею, бо в нас немає зайвих військових частин, зате ми, окружені ворогами, втратимо й те єдине вікно у вільний світ. На військову поміч Директорії не можемо числити, бо вона не годна дати ради большевикам і ми помагаємо їй своїм військом.

Ті сильні докази Секретаря Військових Справ не помогли. Прем'єр Голубович дальше обстоював негайну потребу помогти закарпатським братам і спитав Вітовського, яку силу призначить він на ту експедицію. Вітовський заявив, що ніякої, бо не має доволі куренів для обсади підльвівського фронту. На дальше настирливе домагання прем'єра відповів він іронічно, що може післати один курінь. Прем'єр надиво вдоволився тим і попросив Вітовського, щоб він негайно видав телефонічний наказ у справі висилки того куреня.

---

[9]) Микола Алиськевич, сотник УГА: Переговори з мадярами в 1918 р. Літопис Червоної Калини, 1931, чч. 7-8.

Д-р Л. Цегельський написав у своїх споминах, зібраних у книжці «Від леґенд до правди» про ту експедицію зовсім інакше: На засіданні Ради Державних Секретарів подав Вітовський, мовляв, до відома, що наші війська на Закарпатті перемагають мадярів і зайняли повітові осередки. На те зчинилася на засіданні буря, мовляв, Вітовський почав на власну руку нову війну. На те він, д-р Цегельський, порадив вислати делеґацію до Будапешту з виясненням, що експедиція на Закарпаття не є ворожим виступом проти мадярів, лише старанням не допустити, щоб Закарпаття обсадили чехи і румуни.

Щоб зорієнтуватися в тих суперечних твердженнях і насвітленнях, треба мати на увазі, що в книжці споминів д-ра Цегельського про ті часи аж роїться від помилок і хибних насвітлень — про які я згадав попередньо — особливо в тій частині, де є мова про УССтрільців, Вітовського і Листопадовий Зрив. Хто візьме на увагу ті помилки й неточності, приходить до висновку, що дані д-ра Цегельського можна приймати за правдиві лише в такому випадку, коли вони знаходять потвердження також у інших авторів.

Делеґацію до мадярського уряду вислано під проводом от. Рожанківського.

Як та експедиція відбулася?

Чотар Ст. Зибачинський, якого спомин наводить сотник Вол. Бемко у вище згаданому нарисі «Виправа на Закарпаття», подає, що виїхав 7 січня 1919 р. на експедицію не звичайний курінь, лише група, зложена з трьох сотень піхоти, одної технічної, та кількох батерій гармат, під командою сотника д-ра Маєра-Михальського. В Ясіню розброїла вона ок. 250 мадярських вояків. За кілька днів прибула до групи ще одна сотня під командою пор. Ст. Глушка. Той старшина подає в своєму спомині, що, згідно з наказом, посувався він із своєю сотнею в напрямі Мармарось кого Сиготу і роззброював по дорозі станиці мадярських жандармів, що не ставили опору. — Дня 16. 1., група зайняла Мармароський Сигіт.

Це місто находиться, як відомо, в тій частині Закарпаття, яку зайняли румуни. Був це необдуманий, помилковий почин, бо група не мала сил, ані дозволу, починати битву з румунами. — Найближчої ночі почали румуни наступ. Група відступила в поїзді. Зараз, перед стацією Сигіт-Комара, обстріляли румуни поїзд і почали битву, в якій два наші старшини згинули і чотири були поранені. Двадцять старшин і ок. 400 стрільців попали в неволю. Румуни звільнили їх аж у половині місяця жовтня і відставили через Бесарабію над Дністер. Отже та експедиція скидалася на авантуру, бо була слабо підготована, замала кількістю війська і легкодушно проваджена.

Як виглядала друга експедиція в тому ж часі — зі Стрия на Ужгород і Мукачів — і що вона осягнула, не знаємо, бо споминів про неї немає.

З діяльністю Вітовського, як Секретаря Військових Справ зв'язана справа полковника Легара. — Коли президент ЗУНР Петрушевич вертався в кінці грудня 1918 р. з Відня до краю, привіз із собою полковника австрійського ген. штабу Легара, дуже талановитого старшину, з найвищими кваліфікаціями. Цей зробив перегляд нашого фронту й опісля подав Державному Секретаріятові плян реорганізації Галицької Армії. Ішло про те, щоб перемінити позиційну війну, яку вона вела, невідповідну для наявних обставин — на рухому. Для тієї реорганізації вимагав він більшої кількости висококваліфікованих старшин. Їх обіцяв він роздобути у Відні, та бажав, самозрозуміло, для них і їх родин, солідного пенсійного забезпечення.

Пляну полк. Легара на жаль не прийнято і він від'їхав. Сталося це головно, як стверджує Дм. Паліїв, завдяки Вітовському, що спротивився тому плянові. Невідомо, чи боявся він ускладнень для нашої справи на міжнародньому форумі, з огляду на Легарову вимогу стягнути до нашої армії висококваліфікованих старшин, очевидно німців — бо старшини інших національностей опинились у арміях своїх новопосталих держав — чи їхнього завеликого, можливо некорисного, впливу в нашій армії — чи булли ще які інші перешкоди. — Незабаром по уступленні Вітовського зі становища Секретарія Військових Справ прийшлося все таки запросити багатьох австрійських старшин, переважно німців, до нашої армії, на високі й найвищі становища, бо бракувало власних старшин, відповідних на ті місця.

Дня 13 лютого 1919 року уступив полк. Вітовський із становища Секретаря Військових Справ наслідком непорозумінь із своїми партійними товаришами — Макухом, що був Секретарем Внутрішніх Справ і Левом Бачинським, секретарем Земельних Справ.[10])

Був він Секретарем Військових Справ повних три місяці та й довершив велике діло: Зорганізував і по змозі вирядив понадстотисячну Галицьку Армію. На його місце прийшов полк. Курманович, що був рівночасно начальником штабу Галицької Армії.

[10]) О. Ізидор Сохоцький: Історичні постаті Галичини 19-20 століття, нарис: Полк. Дмитро Вітовський, сторінка 230.

Інж. Михайло Мінчак
кол. пор. УСС.

ЛИСТОПАДОВИЙ ПЕРЕВОРОТ І БОЇ ЗА ЛЬВІВ

Щоб добре зрозуміти причини нашого Листопадового Чину, та щоб ми знали, яких ми маємо сусідів — слов'ян, — мусимо пригадати собі їх відносини до нас українців.

Першим найбільшим, відвічним нашим ворогом був і є москаль. Він хотів нас цілковито знищити і не визнавав нашої нації. Називав нас образливо хахлами, малоросами, молодшим братом, але не уважав нас за москалів. Забороняв нам говорити і писати по-українському. Вкрав нам нашу древню історію. Наші пам'ятки, історичні документи нищить, вивозить або палить. Вкрав нам навіть нашу стару назву «Русь». Петро Великий, вернувшись зі Західньої Европи, почав европеїзувати свою Московію. Казав голити бороди, обтинати халати. Назвав Московію — «Россія». Бідна наша, багата на чорнозем та інші земні багатства Україна. Кожний сусід і несусід хотів би експлуатувати її.

Другим відвічним нашим ворогом був — поляк. Відома польська мегаломанія проявлялась в гаслі — «Польща від моря до моря» і до нинішнього дня польська еміґрація домагається звороту Польщі «польського» Львова і Вільна. Східню Галичину Польща прозвала «Малопольщею» а супроти українських автохтонів вела політику асиміляції, експлуатації і екстермінації.

В 1914 році починається перша світова війна. Всю нашу молодь і старших до 50 року життя змобілізували і післали битись за чужі інтереси на різні фронти, сербський, італійський, російський та французький. Залишилися жінки, діти та немічні старики.

Зараз з початком війни поляки творять свої леґіони, без обмеження. Коли ж українці почали організувати Українських Січових Стрільців, поляки, що мали великий вплив у австрійській державі, робили нам страшні перешкоди. Під їх впливом австрійська влада дозволила українцям на створення леґіону лише з 2 500 стрільців і то без права доповнення. І те мале число стало пізніше зав'язком української армії.

На початку війни російські війська вмаршували в Галичину. Не маючи на чім зігнати свою лють — австрійські чи пак мадярські вояки вішали і розстрілювали без суду кожного, на кого злобні поляки показували, що це русин — «рус». До табору в Талергофі вивезено сотні невинних наших людей. Багато сіл було спалено, евакуйовано, порито окопами, зруйновано артилерією, де проходив фронт. Не було і в що вбратися і взутися. Всім вже обридла та війна. Кожний хотів її кінця. Ясно, що як до 1 листопада українці не переберуть влади в Галичині, то пізніше того не зможуть ніяк зробити.

При кінці місяця вересня 1918 року скапітулювала Болгарія. Західній фронт переломали аліянти. Не улягало сумнівові, що Австро-Німеччина війну програла.

Покотилися історичні події у що-раз скорішому темпі. Польща зараз після відвоювання її від Росії дістала була в 1916 році автономію і тепер проголосила свою незалежність. Лише одинокі наші посли заявили, що хочуть творити українську державу в межах Австрії. І тоді навіть новий цісар Карло І, не зважився на відділення української частини Галичини від польської.

Дня 19 жовтня створилася у Львові Національна Рада, з послів та мужів довір'я Галичини і Буковини. Національна Рада проголосила Західню Українську Державу, покищо тільки декляративно. Виникла дуже складна ситуація. Західня Українська Держава не могла тоді приєднатися до Гетьманської держави, бо гетьман залежав від німців та від москалів, що вбачали в Українській Державі ступінь до відбудови великої Росії.

При кінці жовтня поляки створили в Кракові Ліквідаційну Комісію. Ця Комісія мала перебрати владу з Галичині в імені польської держави. Оголошено в часописах, що 1 листопада Комісія приїжджає до Львова. Це стало поштовхом українцям до негайної дії.

Ще у вересні місяці склався у Львові Військовий Комісаріят, якого ціллю було приготовляти відірвання Галичини. До того Комісаріяту належав Бубело, Старосольський, Паліїв і інші. Головою його обрано Дмитра Вітовського. Заступником Вітовського був Бубело. Організаційним референтом став Дм. Паліїв. Комісаріят почав інтенсивну працю щойно в половині жовтня, коли вже Австрія розпадалася. Паліїв поширив працю на провінційні міста, де знаходилися кадри українських полків, як Перемишль, Золочів, Станиславів, Коломия, Тернопіль і т. д. До тієї пори слаба праця велася в частинах, що були розташовані у Львові. Австрійська команда Львова спиралася головно на двох добре узброєних куренях, одного німецького й другого мадярського.

Після Берестейського миру австро-угорські війська вмаршували в Україну. Українські Січові Стрільці перейшли на Україну за Збруч, звідкіля згодом переведено їх на Буковину. Нічого не помогли старання наших послів та стрілецьких старшин, щоб їх перенести до Львова. Українські Січові Стрільці, хоча нечисленні кількістю, все були сіллю в оці поляків. Поляки бачили недалекий розпад Австрії і не допустили, щоб Стрільці прийшли до Львова. Дмитро Вітовський, як лише довідався про створення поляками Ліквідаційної Комісії, яка має 1 листопада приїхати до Львова, щоб перебрати владу, негайно виїжджає з Чернівець і прибуває 29 жовтня до Львова. Вітовський добре орієнтувався в ситуації. Він мав велику дозу інтуїції. Знаменито вичував події. Було

ясно, що як до 1 листопада українці не переберуть влади в Галичині, то пізніше того не зможуть ніяк зробити.

Національна Рада трималася Австрії і зволікала з перебранням влади. Приїхав з Відня д-р Лонгин Цегельський, член Національної Ради, і старався відсунути на пізніше перебрання влади. Мотивував тим, що 3 листопада приїде з Відня кур'єр і привезе рішення ради міністрів, яким передається владу в Східній Галичині українцям.. Рішучо спротивився Вітовський. Як голова Військового Комісаріяту взяв на себе повну відповідальність за успішне переведення перевороту.

О годині 2-ій по полудні 31 жовтня роз'їхалися кур'єри по провінції з наказами. Назву Військовий Комісаріят, — Вітовський змінив на Генеральну Команду з осідком у Народнім Домі.

Всі Українські Січові Стрільці перебували ще на Буковині. Вітовський вислав наказ, щоби негайно приїхали до Львова. Знаючи що всі урядовці і залізничні працівники — поляки будуть робити перешкоди, наказав, щоб труднощі в підставленні вагонів усунути силою. Вітовський мав велику популярність серед нашого народу в Галичині. Не було іншого старшини йому рівного.

Вночі з 31-го жовтня на 1 листопада пішла делеґація до німецького і мадярського куренів у Львові і їм вдається переконати їх команду, щоб не втручалися збройно до українсько-польських порахунків. Рано о годині 4-ій дня 1 листопада, старшини з кількома озброєними стрільцями, бо більше їх не було, відійшли, згідно з пляном, кожний до визначеної їм австрійської частини і її роззброїли. Був це великий риск, але сталось так, як Вітовський прочував, не було опору, всі австрійські частини склали зброю.

На ратуші замаяв синьо-жовтий державний український прапор. Як вивішувано український прапор на ратуші Львова, розказує український січовий стрілець Микола Пачовський. 31 жовтня вночі, коли Вітовський відправив усі стежі, що мали роззброїти залогу Львова, залишилося з ним одинадцять осіб, з одним револьвером Вітовського і одним крісом. Вітовський приказав п'ятьом стрільцям, двох в уніформі а трьох у цивільних одягах, щоб вивісили український прапор на ратуші. Були це — Микола Пачовський, Микола Коник, Лев Ґец, студ. прав Русин і вістун Українських Січових Стрільців Панківський. Довго вночі ходили по місті, заки роздобули в Народній Торгівлі синьо-жовтий прапор. Вежа ратуші була зачинена, сторожа не хотіла її відчинити, бо дістала наказ від польської пожежної сторожі нікого туди не впускати. Коли наші хлопці получилися телефонічно з пожежною сторожею, дістали відповідь — «по руску не розумем». Тоді знайшли молоти і почали добуватися до залізних дверей. Сторож злякався і відчинив двері.

Українська Національна Рада перебрала у Львові й цілій Галичині

владу. Львів і Галичина знова стали українськими. Заслуга в тому виключно Вітовського, не в кількості а в якості доконаної праці для перевороту.

Поляки спершу легковажили собі український рух. Вони були певні, що Ліквідаційна Комісія приїде до Львова і перейме без труду владу в цілій Галичині. Чин Першого Листопада прокинув поляків. Вони мали у Львові три пів-військові організації: Стшелєц, Сокул і Скавт. Зараз першого листопада змобілізували у Львові всі свої сили. До того долучилися дівчата, неповнолітні хлопці, старики — вся молодь обох статей. У Львові було багато польських старшин і вояків на відпустках. Все польське населення Львова схопилося і почало бунт. Вже першого дня пополудні обстрілювали наші стежі та обсаджені позиції. Генеральна Команда не мала жадних резерв, щоб післати проти заатакованих, часто і не обсаджених, стратегічних пунктів. За два дні поляки вспіли захопити головний двірець і багато позицій у західній частині Львова.

Щойно 3-го листопада прибула частина Українських Січових Стрільців. Вся залізнична обслуга в Галичині була в польських руках. Вагони до транспорту мусіли Стрільці добувати силою. На кожній станції з Чернівець до Львова польські залізничники — саботували, робили труднощі. Можна лише подивляти Стрільців, що при тих труднощах, які мали, Стрільці вспіли вже 3-го дня осягнути Львів.

На вулицях Львова йшли завзяті бої з поляками. Прибулі Стрільці сейчас включилися у бій. Поляки мали перезагу тим, що знали Львів, всі вулички, переходи, перевулки. Вони в більшості там народилися. Стріляли з вікон, дахів, пивниць. Мали все польське населення Львова за собою. Небезпека чигала на кожному кроці. Стрільці відбили реякі обсаджені поляками позиції. Головного двірця не вдалося відбити. Держали його залізничники, що знаменито орієнтувалися в розміщенні та в усіх тунелях двірця. Місцями біля яких ведено завзяті бої і яких боронили Стрільці, були Цитаделя, Оссолінеум, касарні Фердинанда, касарні поліції при Казимирівській, сойм, Підзамче-станція, міська різня та інші будівлі. Найбільше криваві бої ішли за Цитаделю і за будинок сойму.

За той час поляки зайняли Перемишль і перевезли до Львова військо, харчі і амуніцію. Наші чомусь не висадили залізничного моста на Сяні в Перемишлі і не обсадили Сяну. Хоча поляки тепер чисельно переважали наші сили, не вдалося їм ні на одному місці перервати наш фронт. В нас не було жадних резерв, не було ким змінити стійок. Стрільці стояли на стійках по 24 години. Так само були перетомлені фронтові частини і команда наказала відворот зі Львова, який ми залишили в годині першій ранку 22-го листопада 1918 року. Війна велася ще 8 місяців, під час яких зорганізовано український державний апарат і Українську Галицьку Армію. Але під натиском збоку зорганізованої у Франції армії Галера — УГА відійшла за Збруч.

Степан Небеш

ПІД ВПЛИВОМ ІВАНА ФРАНКА МОЛОДЬ ІШЛА ДО УСС

Величезне враження викликав у гімназійної молоді приїзд Івана Франка до Тернополя в 1912 р. Зустріч відбулася в залі «Міщанського Братства». Залю виповнили по береги переважно ґімназійні учні старших кляс та їхні вчителі. Коли на сцену вийшов Іван Франко всіх приявних, неначе наелектризованих, огорнув небувалий настрій. Це ж завітав до нас великий гість, що особисто читатиме свій найцінніший твір «Мойсей». Він безпосередньо вкаже нам усім шлях, що ним треба йти і встановляти на ньому власні справедливі закони. З запертим віддихом гляділи слухачі на достойну особу — постать поета. Він у задумі про минуле та задивлений у майбутнє, поважно, тихим голосом, лагідно почав:

Наблизився з народом своїм
О межу к Палестині...»
«Сорок літ проблукавши Мойсей
По арабській пустині

Як скінчив читати «Мойсея» вернувся до «Прологу» і перших реченнях

«Народе мій замучений, розбитий
Мов паралітик той...»

почав плакати, що надзвичайно зворушило приявних.

Стриманим віддихом читав поет і стриманим віддихом слухали його приявні, аж до безсмертного віщування:

«Та прийде час і ти огнистим
видом засядеш у народів вольних колі...»

Сильним, грімким і щирим оплескам не було кінця. Кожний думав, що поет додасть до прочитаного ще кілька слів. Але поет спокійно сидів при столику непорушно склавши руки на коліна і нічого не сказав. Він дивився з радісним виразом лиця на розентузіязмованих слухачів, вдоволений, що зміст його безсмертного твору молодь правильно зрозуміла.

Свої враження із зустрічі з поетом і висновки з твору «Мойсей» молодь передала тоді своїм батькам, а читаючи «Мойсея» у читальнях «Просвіти» защеплювала в серцях народу ідею його визволення.

Настала перша світова війна у 1914 р. Українська Національна Рада рішила творити український леґіон при австрійській армії. Австрійська влада, всупереч спротивові поляків, дозволила на створення леґіону Українських Січових Стрільців, хоча в обмеженому числі добровольців — 2,500. Молодь послухала заклику Івана Франка «Нумо до праці, брати!». До УСС зголосилось 28,000 юнаків та, на жаль, велика більшість мусіли вертатись домів.

Тут не місце переповідати історію та заслуги Українських Січових Стрільців, бо про це появились вже окремі книжки. Хочу тільки підкреслити, що на світогляд усусусів величезний вплив мали твори Івана Франка і безпосередня зустріч з Іваном Франком. Тому не дивниця, що мрією кожного юнака, що бачив колись Івана Франка, було ще раз побачити поета.

Для мене це щастя прийшло в 1916 р. на весні, коли я лікувався в Захисті УСС у Львові, при вул. П. Скарги у колишній дяківській бурсі. Правда, я в Захисті вже не побачив поета, бо він перейшов до дарованого йому дому при вул. Софії, саме перед Великоднем. Але зате оповідали мені мої товариші: В. Паньків, О. Зарневич і ін., що Іван Франко перебував у Захисті УСС дуже радо. (Д-р Володимир Щуровський лікар, зокрема опікувався поетом). Поет перевів у Захисті Різдво і перебував там до кінця січня 1916 р., почуваючись щасливим між усусусами.

Іван Франко слухав колядок у час Святої Вечері у січні 1916 р. Слухав стрілецьких пісень, що їх УСС співали: «Ой, у лузі», «Гей нумо браття до зброї», «Їхав стрілець...», «Ой наступає та чорна хмара...» і т. п. 28-го травня 1916 року помер Іван Франко. Хористи при коші УСС, у Свистільниках, не могли взяти участи в похоронах Франка, бо в той сам день о. О. Нижанківський благословив пам'ятник Т. Шевченкові у Завадові біля Стрия і цього торжества не можна вже було перекласти на інший день, а хор грав поважну ролю при відслоненні того пам'ятника.

Сьогодні, пишучи цей спогад, бачу з точки зору віддаленої на 57 літ, ясну пов'язаність тодішніх подій. Гостина Івана Франка у Тернополі спричинила, що до УСС добровільно вступали такі мої шкільні товариші: О. Пристай, Гриць Бабій, Лонгин Андрієвський, Іван Мойсей, Антін Король, Осип Кисіль, Маріян Крушельницький (1917), що згодом виявився першорядним драматичним артистом, Гриць Гладкий, усі учні 8-ої кляси. Також Янухрій Бортник був мистцем слова. Микола Королюк, після візити Франка в Тернополі, давав відчити про Івана Франка на тайних сходинах Студентського Гуртка і доручив кожному членові Гуртка вивчати твір Івана Франка «Мойсей» напам'ять. Микола Королюк був відтак сотником УГА і командантом Куреня Корпусу Січових Стрільців. Осип Кисіль почав писати поезії, проф. Петро Карманський, прочитавши кілька його віршів, заохотив його розвивати свій талант. Микола Стрільчик писав оповідання та був добрим деклятатором і актором.

Не тільки я, але багато-багато подібних мені колишніх юнаків-усусусів зберегли на все своє життя найглибший пієтизм до Івана Франка, як того, що надхнув їх ідеями, що мали вирішний вплив на весь їхній життьовий шлях. Тому всі ми вважали і вважаємо Івана Франка не тільки найбільшим після Тараса Шевченка поетом-пророком народу, але й безпосереднім нашим учителем і духовим батьком.

Ф. Кордуба

СУЧАСНИЙ МИР ТА ДІЙСНІСТЬ

Живемо в періоді тимчасової стабілізації зброєневих систем. Обидві суперпотуги, які на відтинку ідеологічно-політичному становлять світ на двох протилежних бігунах та репрезентують після останньої світової війни окремі «політично-воєнні структури», є речниками двох центрів тяжіння, ЗСА і СССР. Вони свідомі, що збройний нуклеарний зудар для них є смертоносним, тому по обох сторонах нема гону до першого удару. Треба завжди пам'ятати, що тільки ЗСА і СССР посідають комплектні засоби воєнної потужности, і в черговому десятилітті жодна інша країна не зможе досягнути стану, щоб протиставитися фізичному потенціялові тих двох суперпотуг. Щоб усвідомити, що собою являють воєнні потенціяли згаданих суперпотуг, присвятимо їм дещо уваги.

Французький стратег ген. Пієрр М. Ґаллюа[1]) у своїй праці «Парадоксальний мир». Він стверджує, що війна в атомову добу вже не є продовжуванням політики іншими засобами. Воєнна техніка заперечила тезу німецького воєнного теоретика ген. К. Клавзевіца (1780-1831), яка на протязі майже півтора століття у стратегії відігравала головну ролю і була провідною для політики. Якою нищівною силою розпоряджає тепер нуклеарна техніка? На це питання дають відповідь фахівці:

Проф. Р. Лапп (R. Lapp) у "Bulletin of Atomic Scientist" — за квітень 1963 р. подав, що на початку 60-их років тільки частина урану використана для продукції водородних бомб досягнула нищівної сили 30 000 меґатон. Ця кількість нищівного матеріялу є на 1,5 млн. разів більша від Гірошіма - бомби, що теоретично довело б до знищення усього населення Землі.

Інший атомовий фахівець Seymour Melman в "Overkill. The military Transformation in NATO's Fifteen Nations", Amsterdam, червень-липень 1966, ствердив, що кількість «стратегічних» і міжконтинентальних ракет і бомбардувальників досягла вже 3400 з 7000 підривними шапками, яких демолююча сила досягла 19 млрд. тонн ТНТ, що відповідало б 6 тонн ТНТ на 1 мешканця Землі. До цього стратегічно-нуклеарного арсеналу треба ще додати щонайменше 25 000 т. зв. «тактичних» бойових шапок, яких руїнна сила дорівнює 100 000 тонн НТН (5 разів більше, як одна атомова бомба скинена на Гірошіму). Вже готовий американський нуклеарний потенціял (без резерв) досягнув руїнної сили 22

---

[1]) "Paradoxes de la Paix", Les Presses du Temps Prisent, Paris 1967; "Der Paradoxe Frieden — Verteidigungspolitik im Umbruch und die Revolution des militärischen Denkens", Seewald Verlag, Stuttgart 1968.

млрд. тонн ТНТ (дані за 1966 р.). Отже ця сила дорівнює більше як мільйон Гірошіма-бомб.

Мелман подав наступне порівняння стратегічної зброї ЗСА і СССР:

ЗСА

Переносна зброя	меґатон
630 бомбардувальників Б-52	12 600
225 бомбардувальників Б-47	2 250
80 бомбардувальників Б-58	1 600
464 Поляріс-ракет в 29 підв. човнах	464
60 Атляс-ракет	180
54 Тітан-ракет	540
800 Мінютмен-ракет	800
1000 Скіґаук-ракет	1 000
150 Сківаріор-ракет	150
3463 носіїв із меґатон	**19 584**

СССР

Переносна зброя	меґатон
190 стратегічних бомбардувальників	3 800
270 стратегічних ракет	5 400
120 ракет на підв. човнах	60
580 носіїв із меґатон	**9 260**

Перегони у стратегічному і тактичному зброєнні продовжуються, що стверджує наукова розвідка п. н. "The Military Balance 1967-68", The Institute for Strategic Studies, London.

Мелман у висновку ствердив, що для винищення 140 мільйонів населення у містах і промислових центрах СССР потрібно не більше 28 меґатон ракет або бомб.

Повищих прикладних даних досить для ствердження, що дві світові потуги спроможні не тільки знищити одна одну, але багато нещастя принести також іншим країнам. Такий стан прямо змушує політиків обох нуклеарних великодержав до великої обережности й такту в підході до різних міжнародніх конфліктів. З уваги на те стверджуємо, що:

1. Світовий мир — це передусім конечність сучасної технічно-зброєневої доби.

2. Світового миру не треба оцінювати, як золотий вік, а тільки він продиктований перетворенням міждержавної політики в ґльобальну політику.

3. Світовий мир вимагає від людства надзвичайних, передусім моральних, зусиль: він вимагає реального впливу етики на технічний світ.

Згадані три тези вимагають ще деякого доповнення чи ширшої інтерпретації. Тому їх можна доповнити наступним:

1. З уваги на те, що технічний світ сам від себе не устабілізується,

тому мусить закріпитися передусім політичний мир, як життєва конечність у гльобальному маштабі.

2. У світовій політиці вже роблені зусилля, щоб технічний фактор підпорядкувати спільним зусиллям усього людства.

3. Вплив етики на технічний світ — це конечність, бо мир може закріпитися тільки тоді, коли він буде побудований на правді і суверенності всіх народів.

Не будемо заторкувати коштів зброєневих перегонів, які можна б використати для інших, зокрема культурних і гуманітарних цілей. А треба мати на увазі дійсність, що людство сьогодні поділене на дві частини: одна третя частина людства живе в промислових країнах, в яких сільське господарство й освіта стоять на високому рівні, дві треті людства живе в країнах, які ще не достатньо розвинені і стоять далеко позаду всіх модерно упромисловлених країн. У цих країнах, що їх звичайно називають недорозвиненими, населення голодує та живе у злиднях. Неодній країні загрожує голодова катастрофа.

Великі завдання сучасності

Мабуть одним із найбільших завдань сучасности, це етичні засади, які повинні запанувати в політиці обох суперпотуг. Уже на початку сказано, що технічний світ сам від себе не устабілізується. Нейперше треба, щоб політичні засоби достосовано до сучасних вимог людства, незалежно від раси, релігії і національности. Теорія прав людини мусить перемінитися у радикальну практику, бо цього потребує кожна людина, незалежно від того, чи вона живе у сфері впливів ЗСА чи СССР. Гльобальний порядок руйнують політичні самодурства й боротьба за індивідуально-державні інтереси. Метушня цієї боротьби на протязі десятиліть убивала всякі етичні засади, внеможливлюючи змінити цілу структуру порядку людства. Коли ж сьогодні технічний фактор нуклеарної зброї завис немов меч Дамокля над усім людством, сама дійсність вимагає радикальної перебудови хаотичного порядку в міжнародній констиляції. Ще сьогодні людство живе в періоді «коекзистенції», конфронтації і ескаляції. Коли йдеться про коекзистенцію двох протиставних полюсів, вона по своїй природі штучна й вимушена рівновагою нуклеарного страху. Тільки завдяки цій рівновазі на европейському континенті не дійшло до третьої світової війни. Конфронтація далі проходить із меншою або більшою напругою в різних невральгічних пунктах світу. Сучасна конфронтація політичних ідеологій і різних соціяльно-політичних стремлінь уже перестала бути актуальним явищем тільки для Заходу. Вона в неменшій мірі заторкнула й герматично ізольовані країни т. зв. Східнього бльоку і сам СССР, які опинилися тепер в ідеологічно-програ-

мовій кризі. Цю кризу ще більше поглибила аґресія СССР проти Чехо-Словаччини, бо вона спричинила ще більший нелад у світовому комуністичному русі. Вона скомпромітувала аґресора СССР в очах усіх комуністів, бо керівники багатьох компартій світу пізнали, що тут ідеться про російський імперіялізм, коштом поневолення менших комуністичних країн. Загострився конфлікт унутрі комуністичної ідеології, загострилася боротьба породжена тезою Брежнєва про обмеження прав суверенности кожної «соціялістичної» країни, в користь неіснуючого пролетарського інтернаціоналізму. І сьогодні вже немає одної доґматичної комуністичної ідеології, яка зобов'язувала б усіх комуністів. Російський большевизм, як схизма марксизму, діждався повної компромітації, бо на протязі 50-ти років свого існування він себе під ніяким оглядом не виправдав. Система, побудована на терорі і брехні, вже має багато тріщин, яких не вдасться зцементувати. Сучасне положення в СССР подібне до ситуації в Росії напередодні революції 1905 р., яка була фактично увертюрою до березневої і жовтневої революцій 1917 р. Тому атомовий совєтський науковець проф. А. Д. Сахаров зредаґував свій меморіял, який став історичним документом, що зраджує проблиски протверезіння деяких кіл в СССР. Сахаров у своєму документі врахував чинник технічної переваги над політикою у міжнародньому житті і перевів глибоку аналізу сучасної совєтської системи, яка мусить шукати виходу з тяжкого положення. Він заторкнув ролю інтеліґенції в державній системі, яка вимагає основних перемін у дотеперішній структурі СССР.

Також на особливу увагу заслуговує другий документ — меморіял групи науковців і технічної інтеліґенції Академії Наук Естонської РСР. В цьому відважному документі підсовєтська духова еліта вимагає: повного і справедливого вреґулювання національної проблеми в СССР, щоб для кожного народу було забезпечене право на суверенне державне існування. Взивається також, щоб уже раз покласти кінець імперіялістичній совєтській політиці, яка в періоді 1939-1949 окупувала 700,000 кв. км. чужонаціональної території та завела воєнно-політичну контролю в 8-ох країнах із територією 1,274,000 кв. км.

Згадані два документи (а треба здогадуватися, що в СССР подібних документів є багато більше), тісно пов'язані із змаганням людства до дійсного міжнароднього замирення, дійсного співіснування різних політичних систем на базі справедливости і правди. І якраз тому сьогодні політика бореться передусім за права рішальности, щоб запевнити світові тривалий мир. Коли йдеться про внутрішній неспокій в СССР, який набирає щораз більших розмірів, він є тісно пов'язаний із процесом боротьби із тоталітарною системою, яка вкінці вже пішла на деякі уступки, але це її не врятує від загибелі, яка неминуче гряде.

Петро Самутин,
ген. шт. генерал

СТРАТЕГІЯ І ПОЛІТИКА

(Продовження)

В майбутній війні зударяться дві воєнні каоліції, що диспонують великими людськими ресурсами. Каоліція соціялістичних країн (за совєтською термінологією — П. С.) має більш як один більйон населення. В склад "імперіялістичних" бльоків (за совєтським окресленням — П. С.) входить коло 650 мільйонів людей. Ця маса населення може опинитись в третій світовій війні. Майбутня війна буде потребувати у великій кількості інженерів і техніків для особового складу війська. З кожним роком у зв'язку з розвитком воєнної техніки ці запотребування будуть зростати.

В совєтських збройних силах на початку 1960 року інженерно-технічні кадри рівнялись майже 38% всього старшинського складу. Характерно, шо тепер на кожних 100 старшин припадає 78 інженерів і техніків. Аналіза властивости сучасної війни, умов її виникнення, засобів і способів ведення дозволяє зробити деякі загальні висновки про можливий характер майбутньої війни. Що говорять на цю тему совєтські воєнні теоретики? Цитую: "В сучасну епоху, не дивлячись на існуючі можливості запобігти війні та на безперервну боротьбу Совєтського Союзу і всього соціялістичного табору, а також всіх людей доброї волі за мир, вибух війни не виключений. Підставою для такого висновку є невирішені економічні і політичні суперечності імперіялізму, непримирна клясова боротьба на міжнародній арені, агресивний курс політики світової реакції, і передусім монополістів ЗСА, як також невпинна підготова до війни імперіялістичними державами.

"Якщо імперіялістичний бльок розпочав би війну проти СССР, або будь-якої другої соціялістичної країни, така війна може набрати характеру світової війни з участю більшости країн світу.

Нова світова війна стане рішальним збройним зударом двох протилежних світових політичних і економічно-соціяльних систем. Ця війна закономірно закінчиться перемогою прогресивної комуністичної громадсько-економічної формації — над реакційною капіталістичною громадсько-економічною формацією.

Ця остання — історично приречена на загибіль. Ґарантією такого кінця війни служить реальне співвідношення політичних, економічних і воєнних сил двох систем, котре склалось в користь соціялістичного табору. Однак перемога в майбутній війні не прийде сама від себе. Вона повинна бути всебічно підготована і забезпечена. Одним із підставових питань виникає проблема забезпечення якости і кількости воєнно-технічної переваги над можливим аґресором, що ви-

магає потреби воєнно-економічної бази, самого широкого притягання до рішення цієї проблеми науково-технічних сил. ЦК КПСС (Центральний Комітет Комуністичної Партії Совєтського Союзу) і Совєтський Уряд постійно придають цьому питанню найбільшу увагу, практично вирішують корінні питання будови не тільки збройних сил в цілому, але і їх видів, родів військ, розвитку воєнної техніки, нових засобів боротьби та, найголовніше, піднесення мобілізаційних можливостей економіки країни. Правильна воєнно-технічна політика Центрального Комітету Комуністичної партії, успіхи промисловости, видатні успіхи совєтської науки і техніки дозволили нам у відносно короткому часі створити міцну, якісно нову матеріяльно-технічну базу для озброєння Армії і Фльоти сучасною воєнною технікою, і в першу чергу ракетною. Сучасний напрямок в розвитку совєтських збройних сил, прийнятий в післявоєнні роки, є наслідком мудрого рішення всіх підставових питань воєнного діла, наслідком великої організаційної праці в цій ділянці Центрального Комітету Комуністичної Партії Совєтського Союзу.

Досить сказати (читаємо там далі — П. С.), що вся засаднича перебудова совєтських збройних сил, котра викликала уведення до них ядрової і ракетної зброї, а також радіоелектронної техніки, здійснювалась і здійснюється на підставі рішень і постанов ЦК КПСС, науково керованого генерального напрямку розвитку сучасних засобів боротьби і можливий характер майбутньої світової війни між табором імперіялістичним і соціялістичним. Нова світова війна буде війною коаліційною. В ній по одній стороні виступить воєнна коаліція капіталістичних держав, а по другій соціялістичних держав. При гострому клясовому характері майбутньої світової війни, в котрій перед обома сторонами повстануть остаточні і рішальні політичні і воєнні цілі, величезного значення набере відношення народу до тієї майбутньої війни.

Не дивлячись на те, що у війні буде використана у великій мірі нова воєнна техніка, збройну боротьбу будуть вести озброєні маси народу. Боротьба вимагає притягнення мільйонових мас населення для забезпечення потреб війни і праці в народньому господарстві. Тому відношення до війни широких народніх мас вплине рішучо на наслідки майбутньої війни.

З точки зору засобів збройної боротьби третя світова війна буде передусім ракетно-ядровою війною. Масове примінення і ужиток ядрової, а особливо термоядрової зброї надасть війні руйнуючий і нищівний характер. З обличчя землі будуть зметені цілі країни. Головним засобом для осягнення цілей війни, рішення стратегічних і оперативних задач стануть ракети з ядровим зарядом. У зв'язку з цим керівним видом збройних сил будуть ракетні війська стратегічного призначення, а роля і призначення інших видів збройних сил докорінно зміниться. Разом з тим остаточну перемогу можна осягнути лише внаслідок спільних зусиль всіх видів збройних сил. Засадничим засобом ведення війни будуть змасовані ракетно-ядрові удари, ведені з метою знищення засобів ядрового нападу агресора і одночасно масового руйнування і знищення життєво важливих для

ворога об'єктів, що складають його воєнну, політичну і економічну міць, зламання волі до спротиву і досягнення перемоги в можливо короткий час. Центр ваги всієї збройної боротьби в цих умовах буде пересунений із зони бойового фронту сторін, як було в минулій війні, в глибину розташування ворога, включаючи найбільш віддалені райони. Внаслідок цього війна буде проходити в небачених ще великих просторах. Тому, що сучасні засоби збройної боротьби дозволять осягати виключно великі стратегічні цілі в найкоротший час, рішальне значення для наслідків війни буде мати її початковий період. При цьому головною проблемою рахується готовість способів надійного забезпечення і перемоги в несподіваному ядровому нападі, а також способів зриву агресивних замірів ворога шляхом своєчасного нанесення по ньому нищівного удару. Успішне рішення цієї проблеми визначується в першу чергу бойовою готовістю совєтських збройних сил і особливо РАКЕТНИХ ВІЙСЬК СТРАТЕГІЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ. Це завдання випливає із постанов XXII З'їзду КПСС і є для наших збройних сил головним завданням, воно повинно завжди бути в центрі уваги командирів і штабів, політичного і партійного апарату.

Неперевершена якість і великі можливості ракетно-ядрової зброї та інших засобів боротьби дозволяють осягнути цілі війни у відносно короткий час. Тому для забезпечення інтересів нашої батьківщини (пише совєтський старшина — П. С.) і всього соціялістичного табору необхідно поширювати і удосконалювати засоби і способи збройної боротьби з розрахунком на осягнення перемоги над агресором передусім у можливо короткому терміні, в ході блискавичної війни. Однак війна може і затягнутися, що вимагає довгого і великого напруження від збройних сил і народу. Тому треба бути готовими і до затяжної війни та приготовляти людські і матеріяльні ресурси. Здібність економіки держави до масового випродукування воєнної техніки, особливо ракетно-ядрової зброї, до створення переваги в сучасних умовах збройної боротьби створює передумову і самої перемоги. Рішальною в наслідках майбутньої війни буде здібність економіки забезпечити максимальну міць збройним силам для нанесення агресорові нищівного удару в ПОЧАТКОВИЙ ПЕРІОД ВІЙНИ (підкреслення наші — П. С.). Перемогу у війні дасть не тільки перевага у воєнно-технічному відношенні, але також здібність організувати знищення ворога — ефективно використовуючи всі засоби і способи боротьби. Для цього потрібна всебічно науково узасаднена підготова держави до війни з агресором і високий рівень воєнного мистецтва командного складу і війська в цілому.

Успіх у майбутній війні буде також залежати і від того, наскільки розвиток воєнної стратегії відповідає вимогам сучасної війни".

Стільки військові совєтські теоретики, що опрацьовували воєнну стратегію Совєтського Союзу.

За совєтською теорією, марксизм-ленінізм виходить зі засновку, що війна не самоціль, а лише засіб політики. В коментарях до книги Клявзевіца" "Про вій-

ну" Ленін підкреслив: "Політика — це розум, війна тільки знаряддя, а не навиаки. Тому залишається підпорядкувати військову точку зору політичній".

Признаючи війну знаряддям політики, визначується і взаємовідношення воєнної стратегії і політики. Проти таких, ніби науково мотивованих марксистських засад, виступали і тепер виступають представники західнього світу, відкидаючи клясову властивість війни. Причини кожної війни вони бачать не в політиці, яку провадять держави, а в "психологічній будові людини", в перенаселенні земної кулі та расистській геополітиці. Совєтські військові теоретики вважають, що подібні теорії йшли на руку мілітаристам, що відкидали залежність воєнної стратегії від політики. Ці ідеї в свій час захищав і німецький воєнний теоретик Ф. Бернарді, який стверджував, що політика "повинна достосуватись в своїх вимогах до того, що визнається війною реальним і що можна осягнути". Такі німецькі військові ідеологи, як Шліффен і Людендорф, оправдуючи свої мілітарні заходи, удоводнювала, що політика, передавши розв'язку проблеми війні, зараз же з початком воєнних дій стає пасивним спостерігачем.

Колишній генерал вермахту (за Гітлера) Рендуліч, у своїй великій статті "Озброєння міняє політику" — заявляє: "Атомова зброя внесла радикальні зміни в форми війни і її взаємовідношення з політикою..." "Атомова війна, як засіб політики, втратила своє значення". Далі цитую совєтське становище: "Цілком ясно, що подібні погляди є наслідком метафізичного антинаукового підходу до такого суспільного явища, як війна, та є результатом ідеалізації нової зброї. Відомо, що властивість війни, як продовження політики, не змінюється в залежності від зміни техніки і озброєння. Протилежні висновки потрібні воєнним ідеологам імперіялізму задля того, шоби виправдати свій курс на підготовку такої війни і поставити розвиток економіки, науки і техніки на службу воєнної організації. На їх думку, тепер не суспільна, а військова організація наспілку з наукою взяла керму в свої руки. Разом з тим, не дивлячись на подібні голоси окремих авторів, буржуазна військова наука признає залежність війни і воєнної стратегії від політики. Правда, буржуазна політика в цьому випадку виступає як оборонець інтересів всього суспільства в цілому, чого в дійсності нема. Із політики, таким робом, виключається її клясовий зміст, і вона розуміється як загальнонаціональна, головним робом зовнішня політика. Залежність воєнної стратегії від політики знаходить найбільш різнородні форми. Політика впливає на визначення загальних і обмежених цілей стратегічного характеру, на вибір способів і форм ведення війни.

В залежності від розбіжностей між державами або коаліціями держав політичні цілі у війні інші й різні своєю гостротою. Найгостріші політичні, а тим самим і стратегічні цілі виступають в громадянських і революційних клясових війнах. Особливо гострими і рішучими відрізняються війни між державами з різними соціяльними системами, які є вищою формою клясової боротьби. У війнах між державами з однаковим суспільним устроєм, коли соціяльні різниці між про-

тивниками не існують, політичні і стратегічні цілі, як показує досвід імперіялістичних воєн, звичайно обмежені. В ході таких воєн ще задовго до економічного і военного виснаження воюючих держав можливі різного роду компроміси. Стратегія такого роду прикмет на війнах, в яких обидві сторони мають агресивні цілі".

Підлеглість военної стратегії державній політиці визначує не тільки характер стратегічних цілей, але і загальний характер стратегії. Совєтські воєнні теоретики твердять, що політика держав "капіталізму" є реакційна і авантюристична, така політика породжує і авантюристичну стратегію. Такий характер стратегії зумовляє недоцінювання законів збройної боротьби і ролі народних мас. Закид "авантюрницької" стратегії спеціяльно зроблено на адресу гітлерівської Німеччини. Хоча совєтські теоретики признають, що сама підготова до другої світової війни була ведена в науковий спосіб, але воєнна стратегія — кажуть большевики — носила в своїй глибині всі зачатки — "авантюри". Далі цитую: "Великий вплив на загальний характер стратегії має напрямна ідеї, або генеральна лінія, в державній політиці. Наявність такої ідеї робить воєнну стратегію твердою і послідовною. Наприклад, генеральною лінією політики КПСС, яку так яскраво висловив XXII З'їзд партії, є побудова комуністичних суспільств. На шляху до осягнення цієї ідеї нашій (пишуть Совєти) державі приходиться витримувати різного роду битви, а в тому, як показує історичний досвід, і зі зброєю в руках. Совєтська воєнна стратегія, що керується такою ясною і шляхетною (!) ідеєю, здобуває необхідну цілеспрямованість і послідовність. Можна навести і другий приклад, коли політика не могла дати стратегії провідної ідеї або коли сама ідея була реакційною у свойому змісті. Треба мати на увазі політику царської Росії, яка в половині XVIII століття керувалася реакційною ідеєю боротьби проти буржуазної революції. Щоби зберегти перестарілі февдально-кріпацькі звичаї вона виступила в ролі жандарма Европи. Хоч Росія мала в тому часі багато воєн, в тому числі й успішні, її воєнна стратегія все ж залишилась неріщучою і непослідовною, бо внаслідку всі ті війни не змогли запобігти і не запобігли неминучій згубі феодалізму. На характер воєнної стратегії нерідко мають вплив і такі фактори, як загальні, історично обумовлені національно-політичні традиції держави. Наприклад, Англія у своїх зовнішньополітичних ходах завжди виступала як держава з яскраво підкресленою політикою вичікування, реасекурації, загарбування чужими руками. Це відбивалось і на характері воєнної стратегії, яка виминала рішучих ударів, відмовляючись навіть від розумного ризика, і шукала побічних непрямих доріг для осягнення перемоги. Ясно, у зв'язку з цим в Англії широко стосували "стратегію непрямих дій".

Однак вплив політики на воєнну стратегію не обмежується тільки загальним характером стратегії. Рішення багатьох конкретних питань воєнної стратегії знаходиться в прямій залежності від державної політики. Одним із таких питань є питання про спосіб ведення війни. Способи ведення кожної конкретної війни, як відомо, зумовлені рівнем розвитку продукційних сил, якістю зброї, бойо-

вої техніки, складом і характером збройних сил. Для того у своїй політиці держави змушені завжди рахуватися з тим, щоби способи ведення війни відповідали їх воєнно-економічним спроможностям. Наприклад, в сучасних умовах, якщо держава не розпоряджає ядерною зброєю, то без уваги на способи воювання, диктовані державною політикою, годі сподіватися перемоги над противником, що посідає атомову зброю.

Далі цитую: "Сучасні теорії — "обмеженої війни", "масової відплати", "ґльобальної війни" і т. п., що їх проповідують буржуазні військові науковці, також є віддзеркаленням імперіялістичної політики. Це ще один доказ на залежність способів ведення війни від політики".

Клясичним прикладом залежности воєнної стратегії від політики може посужити нам війна в Кореї. На це склалися не тільки зовнішньо-політичні умови ЗСА, але і внутрішня політика цієї мілітарної потуги. Вибір Д. Д. Айзенгавера на президента держави відбився на закріпленні стратегічних цілей в Кореї, що були вже майже здійснені за його попередника. Проте все ще маємо дві Кореї з різними політичними системами і стоїмо перед загрозою нової війни в тому обширі.

Другим конкретним прикладом може служити нам арабсько-ізраїльська війна. Тут грала ролю лише зовнішньо-політична ситуація. Збройні сили і воєнна стратегія Ізраїлю були узалежнені від політики "обмежених цілей". Ніщо не стояло на перешкоді воєнним стратегам Ізраїлю стати твердою ногою в Каїрі, але на це не могли дозволити собі державні керівники Ізраїлю. Внутрішня політична ситуація вимагала рішучих дій від стратегії. Міжнародна ситуація вимагала обмежити ті цілі. Наслідки: війна насправді не закінчена і в тому обширі може розпалитись наново. "Прелюдія" до нової війни — це акти саботажу і обмін відплатними діями. Такий стан довго тривати не може. Третій приклад узалежнення воєнної стратегії від політики, це В'єтнам. Тут залежність воєнної стратегії від політики — абсолютна. Головне командування ЗСА має зв'язані руки не тільки щодо осягнення стратегічних цілей, але дуже часто і оперативних. Головну ролю у визначуванні воєнної стратегії у В'єтнамі грає закордонна політика, яка боїться третьої світової війни і її наслідків. Рано чи пізніше така світова війна мусіла би перетворитись у ядрову війну і про це знають і розуміють відповідальні державні чинники. Внутрішня ситуація такої світової потуги як ЗСА не сприяє рішучим діям стратегії у В'єтнамі. Знову маємо війну з "обмеженими цілями" і вичікуванням. Кожний з нас здає собі справу, що найменшу ролю грають там уряди обох В'єтнамів. На тому великому "поліґоні" відбувається змаг двох світових воєнних потуг: ЗСА і СССР. Роля комуністичного Китаю є обмеженою і вичікуючою, дармащо Совєтський Союз радо бачив би повне заанґажування Китаю у в'єтнамській війні та виелімінування його в майбутній розгрі, як потуги. Китай сьогодні — це великий знак запиту як для ЗСА, так і для Сов. Союзу. Приявність Москви на

теренах В'єтнаму теж не бажана Китаєві, але він мусить до деякого часу терпіти цей стан і терпеливо чекати.

У В'єтнамі ще не показані останні винаходи "бойової техніки" та повна сила обох сторін. Війна з обмеженими стратегічними цілями у В'єтнамі може тягтись в безконечність — від цього мають великі прикрості лише обидва В'єтнами. Це наслідки поділу живого організму "мудрими" політиками і сильними мира цього. Може прийти на тому обширі і до тимчасового замирення, але дійсний мир наступить там тоді, коли одна з заінтересованих сторін таки повністю капітулює. Будучність покаже. (Продовження буде)

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ

ПРОТОКОЛ

із переведеної перевірки книг і діловодства Суспільної Служби Комбатантів за діловий рік 1968/69, що відбулася в днях 20 і 29 серпня ц. р.

Контролю перевели голови Гол. Контрольних Комісій, співпрацюючих в ССК Комбатантських Організацій, а саме: Впр. О. Василь Головінський, Братство УСС, І. О. Тритяк, ОбВУА, і Евген Остапович, Об'єднання к. В. УПА.

До контролі предложено книги: головну — касову і чекову зі всіма прилогами вписів, картотеку уділених допомог, протоколи зі засідань Управи ССК, в яких запротоколовано рішення про уділювання допомог.

На підставі основної перевірки зложено фінансове зіставлення, яке характеризує діяльність Суспільної Служби Комбатантів за останній рік.

На Дар У. В. І. вплинуло:		
ОбВУА з Б-вом УСС і Об. УПА	11,964.05	
Братство к. Вояків 1 УД УНА	2,951.13	
Уділено допомог:		
через СУВІ в Німеччині		6,500.00
в Европі (7 особам)		865.00
поза зал. заслоною (15 особам)		959.00
Південна Америка (2 особам)		125.00
ЗСА (136 ос., в тім 22, що одержують постійно)		6,105.32
Недобір покрито з резерви	13.90	
Адміністраційні витрати		374.76
Разом	**14,929.08**	**14,929.08**

Виказане готівкове сальдо при контролі годиться з фінансовим зведенням і є здепоноване:

На чековім конті	697.75
Державний бонд	1.000.00
Українська Щадниця — цертифікат	15,000.00
Українська Щадниця вкл. конто ч. 942	15,446.00
Разом	**32,143.77**

При перевірці стверджено, що ССК господарить фінансовими засобами ощадно і доцільно, розподіл допомоги переводить справедливо.

Всі виплати допомоги уділено на основі одиодушних ухвал Управи ССК та згідно з обов'язуючим правильником.

Стверджено про перевірці, що запотребування на допомогу в ЗСА з кожним роком зростає, бо кол. наші вояки стають немічними, а по приїзді до Америки не мали змоги запрацювати на матеріяльне забезпечення на старість, їх стареча пенсія не вистарчає не життя (ок. 60.00 дол. місячно) і їм треба допомагати.

Книги і діловодство ССК ведене правильно без залеглостей, одначе праця не є рівномірно розложена поміж членів ССК, майже всю роботу від року 1953 виконує один побратим, тому Контрольна Комісія звертає на це увагу Головних Управ співпрацюючих комбатантських організацій в ССК та радить на будуче делегувати до ССК молодших побратимів, які втягалися би до праці та постепенно перебирали відповідальність за ССК.

Філядельфія, 29 серпня 1969 року.

Впр. О. Василь Головінський, Б-во УСС **І. О. Тритяк, ОбВУА**
Евген Остапович, Об'єднання к. Вояків УПА

— — — — — — — —

Збірка Дару Українському Воєнному Інвалідові в 1968 - 69

Місцевість	ОбВУА	Братст. к. в. 1УД	Разом
Нью-Йорк	3,629.36	243.00	3,872.36
Філядельфія	1,766.09	377.00	2,143.09
Чікаго	1,053.70	368.25	1,421.95
Ньюарк	832.18	556.00	1,388.18
У.П.А.	631.00	—	631.00
Рочестер	350.00	215.00	565.00
Клівленд	—	519.00	519.00
Дітройт	404.25	—	404.25
Честер	291.00	—	291.00
Трентон	85.00	190.88	275.88
Нью Гейвен	182.00	83.50	265.50
Відділ Гол. Управи	241.00	—	241.00
Балтімор	232.00	—	232.00
Бофало	198.25	—	198.25
Амстедам	100.00	61.00	161.00
Гартфорд	153.00	—	153.00
Міннеаполіс	—	152.00	152.00
Вашінґтон	149.50	—	149.50
Лос Анджелес	140.50	—	140.50
Маямі	110.00	—	110.00
Сиракюз	50.00	50.00	100.00
Милвоке	—	57.50	57.50
Інші	13,365.22	78.00	1,443.22
	11.964.05	**2.951.13**	**14,915.18**

С. Мединський

ПІД ОБСТРІЛОМ ЛІТАКІВ

(З дивізійного нотатника)

Був початок березня 1945 року. Ночі холодні, морозні, але днями вже можна добре нагрітись. Словінські гори покриті ще снігом, але на долах вже пахло весною. Наша Дивізія все в русі. її частини перекидають в різні небезпечні місця, де появляються тітовські комуністичні партизани. Цим разом прийшов наказ прочистити лісисті гори від партизанів в околицях Люблянки. Там мали брати участь не тільки частини нашої Дивізії, але також і німецького вермахту.

Отже наказ — і йдемо. Наша шоста сотня двадцятьдев'ятого полку 1-шої Української Дивізії, під командою сотенного німця Ройкера, залишає своє місце в гірській місцевості в околиці Цельє (назви якої не пригадую), де ми маємо злучитись з іншими частинами, заки відійдемо в сторону Любляни.

Сонце хилиться до заходу. Чота за чотою вільним кроком сходять крутою, гірською дорогою, яка тягнеться поміж лісом вдолину і вдолину, аж до головного шляху. Згори не дуже то добре маршувати, а крім того перед нами ще ціла ніч ходу. Але таких ночей за нами вже багато і ми призвичаїлись до нічних маршів.

За нами їдуть амуніційні вози і кухня. Кухня — це після зброї, найкраща наша товаришка. Нераз ми за нею тужили, перебуваючи по кілька днів у горах, куди вона не могла дістатись. Тоді «залізна» порція мусіла заступати кухню. Але хіба це те саме, що кухня? Та де там! Нераз дістане вояк залізну порцію на три дні. а вона ледве до другого вечора вистачить. Третій день хіба сни про циганів, або здобувай звідки хочеш. Так, так, кухня у війську — це мати.

Нарешті ми на головному шляху, що веде до Цельє. Сотня впорядковується і вже повним маршем ідемо далі. Все довкруги огорнулось темним покривалом, лиш де-не-де моргають зорі і вказують на погідну ніч. Отже наш маршрут: через ніч маємо дійти до міста Цельє, а там заладовуємося на поїзд і поїздом поїдемо до місця нашого призначення. Це трохи нас підбадьорює, бо не треба буде бити ногами, як це ми практикували досі.

Нічний марш втомлює. Над досвідком найбільше хочеться спати. Про ноги вже й не говориться, але вони призвичаєні до свого обов'язку. Розвидняється і кожний почувається дещо свіжіше. Свіжий березневий ранок оживляє кожного. Вся природа прокидається з нічного сну. В лісі пташки вже починають розливати свої мелодії. На заході гасне остання зоря, а на сході жевріють червоні проміння сонця. Настав день, четвер, 8-го березня 1945 р.

Сонце вже підійшло дещо вгору, як ми прийшли до Цельє. Тут, на залізничній станції, короткий відпочинок бо поїзд ще не готовий до від'їзду.

Йдемо до кухні по ранішню каву. З харчового воза дістаємо на нашу групу харчі на дальшу подорож: хліб, марґарину, якусь консерву. У вагоні буде більше часу, будемо ділити далі. Тут на станції зібралося вже більше військових частин. Два курені заладовуються на поїзд. Старшини ще бігають, дістають накази і все приготовляється до від'їзду.

Наш другий рій третьої чоти розміщується в одному з переділів вагону. Не дуже розтаборюємось у вагоні, бо звичайно в околиці знаходяться партизани і всього можна сподіватись, тим більше, що був наказ бути все в поготівлі. Але й без того безнастанні небезпеки навчили нас тримати зброю все з собою, чи то вдень, чи вночі. А все ж, після нічного маршу кожний перевтомлений і старається хоч трохи здрімнути. Отже ділимо харчі, хтось допиває каву, яку забрав з собою, перекидаємось жартами, а дехто починає дрімати.

Було десь коло години пів до дев'ятої ранку. День погідний, на небі ані одної хмаринки. Сонце піднялось вже високо і добре припікає. Наш поїзд, завантажений вояками, без жодних гучних сигналів рушив з місця. Їдемо в західньому напрямі. З вікон нашого вагону видно гарний краєвид: на південь по лівій стороні, якого пів кілометра від залізничного насипу, високо піднімається пасмо гір покритих лісом, що тягнеться від сходу на захід. Між залізничним насипом і горами простягаються сіножаті покриті де-не-де корчами. Попід самою горою їде бита дорога. По правій стороні, на північ від залізничного шляху простягається рівнина. Також якісь сіножаті, городи, а в низьких місцях малі корчі, то знову якась хата, а де-не-де навіть і грубше дерево. Все це виглядає тепер сіро, звичайно, як після зими. Десь в далині майорять зариси менших і більших гір.

Проїхали ми так з пів години, як з півдня, високо над горами, дався чути гуркіт літаків. Поїзд негайно пристав, а вслід за тим прийшов наказ щоб ніхто не показувався з вагонів, щоб не зрадити жодних рухів. Одначе це не дуже помогло, бо літаки і так нас завважили. А може тітовська розвідка повідомила їх про нашу їзду?

Два літаки обкружляли кілька разів високо над нами і сховалися за горами. Поїзд рушив далі. У вагонах вояцтво дещо розрухалось відвідинами двокрилих гостей червоного Тіта.

— Вони даром напевне не приїздили, — сказав наш ройовий Іван Війтів. — Треба сподіватись, що вони можуть ще раз повернутись та якоїсь біди накоїти!

— Ну, наразі нема ніякого страху. Може вони тільки так покрутились та й поїхали, — сказав хтось з роя.

— Так що ж, якби навіть щось було, то для чого ми є? — каже молоденький русявий із синіми, мов небо очима, син Полтавщини, скорострільник Васька. — Моє МГ-42 добре почищене, амуніції також не бракує. Хіба

вам страшно? Мені ні. Зачим страхатись тут у поїзді. Ми не в лісі. А хоч би і в лісі, так що ж? Ех, краще поспать тепер трохи...

Васька був нашим улюбленим скорострільчиком. Найбільше любив його ройовий. Куди б не ішов то брав його завжди з собою. Та й не тільки був він люблений в нашому рої. Ціла сотня любила його. Ще на Словаччині дістав він в подарунок годинник від сотенного Ройкера, а від нашого полкового священика о. Левенця — молитовник, якого завжди носив з собою. Веселий і товариський був хлопець. Відомо ж — полтавець.

І так за розмовою про літаки-розвідувальники ми проїхали яких 10-15 хвилин. Раптом сильний гук моторів прорізав повітря. Прямо з-за гори на наш поїзд блискавично налетіла ескадра з трьох двомоторових, з червоними носами, літаків і сипнули вогнем з бортової зброї по вагонах нашого поїзду. За першою ескадрою налетіла друга і заки вони пролітали, перша вже знову била немилосердно скорострільним вогнем по нас. І так вони чергувались, не даючи нам змоги зорганізувати оборони.

В поїзді зчинився переполох і старшини накликають не розбігатися з вагонів. Тут і там чути стогони поранених і в такій ситуації накази, а зокрема недоречні, мало помагають. Ніхто не хоче вмирати безділъно у вагоні і вояки починають вискакувати з вагонів дверима, вікнами, кудою попало, шукаючи захисту перед безперестанним градом куль. Багато знаходить захист прямо під вагонами поїзду, інші розсілись по землі і, повзучи на животах, втікають подальше від поїзду в сіножаті.

З декотрих вагонів пробують відкрити вогонь по літаках. Однак це не багато помагає, бо літаки прямо згори налітають, криючи одні других і обсипують поїзд серіями стрілів. Коли одна ескадра пролітає над поїздом і завертає півколом назад, друга в цей час б'є по поїзді. І з поїзду трудно відбиватись від літаків, бо немає доброго поля обстрілу.

Наш рій при першім налеті літаків розсипався на долівці вагону. Ройовий дав наказ, що, як лиш пролетить перша ескадра літаків, — вискакуємо всі з вагону. Двері у вагоні виходили якраз в південну сторону, з якої літаки робили свої атаки. Вискакувати було досить небезпечно, але не було ради.

Тимчасом літаки, стріляючи запальними кулями, подіравили вагон і він скоро загорівся. Годі було вже довше чекати. Всі якстій схоплюємось з долівки, щоби рятуватися дверима. Перший біля дверей скорострільчик Васька рвучко розкрив двері і пустився на сходи вагону, готуючись до вискоку. В цьому моменті чергова ескадра літаків посіяла вогнем і він, поцілений кулею, полетів через сходи на землю. Ми вже прямо через нього вискакуємо з вагону і, повзучи, шукаємо захисту де попало. Два хлопці підповзли назад до Васьки і відтягнули його скоро від вагону під якесь близьке

дерево. Куля поцілила його в голову, він ще жив, але був непритомний. Санітар на скору руку перев'язав йому зранену голову.

Розбіглись на боки від поїзду, ми могли бачити краще поле бою. Льокомотива нашого поїзду була розбита і з пороблених кулями дір текла вода. Вояки розсіяні довкруги, деякі криються попід вагонами. Тепер тут не було різниці між старшинами і стрільцями. Кожний був у однаковій ситуації. Кожний повзав на животі по мокрих рівчаках, ямах, де, здавалося, можна було скоріше знайти охорону перед літаками. Ось командир нашого куреня, німець майор Блянкенгорн, повзе разом зі стрільцями по болоті з автоматом у руках і шукає захисту, як і всі інші.

В такій ситуації кожний шукає помочі в Бога. Уста кожного шепочуть слова молитви, вимовляють їх підсвідомо, уривчасто, без роздумування. І, здається, що цим знаходять полегшу.

Чергування літаків відбулось кількома наворотами. Котрийсь зі стрільців зумів уже наставити скоростріл у якомусь рівчаку і відкрив вогонь по літаках. За його прикладом ідуть інші і відкривають вогонь по літаках з різної зброї. Але в міжчасі ворожі літаки доконали свого діла й тепер вони підносяться вгору та ховаються за вкритими лісом вершинами гір.

Після цього всі почали стягатись докупи, підбирати ранених. Легше ранених перев'язують на місці, а важко раненим дають найконечнішу поміч, ждучи на транспорт, щоби відвезти їх до шпиталю. Після обчислення виявилось, що важко і легко ранених було понад двадцять вояків та кількох забитих. Нашого скорострільчика Ваську також відставили до шпиталю, одначе його стан був дуже критичний і він там у скорому часі помер. Крім нього з нашої сотні було ще двох легко ранених.

Після налету до поїзду вже ніхто не вертався; всі ми зібрались в недалекій місцевості на північ від залізничного шляху, де перечекали до вечора і щойно під ніч заладувались на інший поїзд і від'їхали під прикриттям ночі до призначеного місця. Чому цього не зробило командування відразу, невідомо, так само і невідомо, чому нам не сказали виладуватись із вагонів після того, як над нами пролетіли тітовські розвідувальники. Тоді ми були б могли краще приготовитись до оборони і не понесли б таких жертв у людях.

ЗВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОЇЗДКУ ДО ФУТА ПАС.

Святкування в минулому році 25-ти літнього Ювієлю створення 1 УД УНА були численні. Вони продовжувались і в цьому році та закінчились відсвяткуванням 25-ти ліття битви під Бродами. Під цю пору, неможливо нам відвідати ці дорогі місця та віддати пошану впавшим друзям на Брідських полях, не можливо, бо їхні могили окупант знищив, щоб затерти зліди спротиву українського народу проти совєтсько-московського імперіялізму.

Братство «Броди-Лев» рішило в цьому Ювілейному році відзначити пам'ять впавших друзів, прощею на могили побратимів, які є нам доступні і якими Б-во опікується від років. Обставини так склалися, що також у цьому Ювілейному році було запляновано посвячення військового цвинтаря в Фута Пас, Італія, де спочили 39 наших друзів, перенесених з цвинтаря в Червії. При цій нагоді, учасники подорожі, мали завдання зложити вінці на могилах визначних синів України в Західній Европі.

Про заплановану подорож до Европи Б-во «Броди-Лев» повідомило Головну Управу та Крайові Управи Б-ва 1 УД УНА Канади й Америки та поодиноких станиць Б-ва 1 УД УНА окремим обіжником. В пресі, як також. у «Вістях Комбатанта», появилось оголошення в січні про вище згадану подорож.

Від Б-ва «Броди-Лев», були делеґовані: д-р Роман Дражньовський, Мирон Заліпський, Григорій Яремчук, які в червні виїхали до Европи.

Першою зупинкою на Европейському континенті був Люксембурґ, де 14-го червня на цвинтарі Бонневеґер Фрідгоф, наша делеґація зложила вінок на могилі сл. п. полковника Андрія Мельника, довголітнього Голови ПУН, а о. Іван Лужницький відправив панахиду. Приявних, крім дружини покійного, пані Софії Мельник, було понад десять осіб. Деякі приїхали з недалекої Франції, щоб взяти участь у панахиді та вшанувати пам'ять визначного сина України.

В короткій зустрічі по панахиді, члени делеґації Б-ва «Броди-Лев» познайомилися з місцевими українцями та українським життям у цій частині Европи та поінформували їх про працю і про завдання Б-ва «Броди-Лев». Після цікавої гутірки, ми виїхали через Брукселю до Ротердаму — нашої чергової зупинки.

В Брукселі, чекаючи на поїзд до Ротердаму, ми використали час на зустріч з колишнім УСС-ом Володимиром Мокловичем, завдяки якому, нам вдалося остаточно нав'язати зв'язок з о. Данилом Дзвоником, який погодився приїхати до Ротердаму в неділю 15-го червня. О годині 3:30. на цвинтарі «Альґемене» в Ротердамі о. Д. Дзвоник відправив панахиду на могилі сл. п. полк. Євгена Коновальця, на якій ми зложили ві-

нок від Братства «Броди-Лев». Вечором ми виїхали до Мюнхену, де прибули ранком 16-го червня.

В Мюнхені треба було остаточно узгіднити час і порядок панахиди та складання вінків на Вальдфрідгоф, як рівнож устійнити число делеґацій з Німеччини на посвячення могил на Фута Пас. Дуже багато в цих справах допомогли нам ред. Володимир Леник, Роман Дебрицький та ред. Фелікс Кордуба.

В полудень ми виїхали до Міттенвальду. Тут, у цій мальовничо положеній місцевості, спочиває колишній старшина УГА, сотник 1 УД УНА — Дмитро Феркуняк. Прийшлося відразу замовити ремісника, щоб направив залізний хрест, який дуже заржавів. Крім могили сот. Д. Феркуняка тут ще є кільканадцять українських могил, між ними могила пластуна Ярка Черниша, родом з Копиченець, Зах. Україна.

Знову вечірнім поїздом від'їжджаємо до Інсбруку. Це ввійшло в звичку — вночі їхати, а вдень відвідувати цвинтарі, чи поодинокі могили. В Інсбруку, вправді, немає похоронених дивізійників, але за це є частина цвинтарів, де спочивають чужинецькі робітники, які загинули у війні від налетів, чи з інших причин.

На деяких хрестах, під прізвищами, є подана національність, серед яких не бракує написів «Українер». Якраз тепер, з поблизьких околиць, переносять з поодиноко розсіяних могил тлінні останки погибших, на цю частину цвинтаря. В сусідстві є гарно плеканий військовий цвинтар з першої й другої Світових Війн. Зовсім відокремлено є совєтський цвинтар. На підставі прізвищ і місця народження, можна завважити, що і тут є багато похоронених українців.

Нашою наступною зупинкою був козацький цвинтар в Лієнц, Австрія, де в 1945-му році англійці видали насильно совєтам козаків. Багато з них, нещасливців відібрали собі життя, щоб не вертатися в совєтську тюрму. Ці невинні жертви похоронено над рікою Дравою, а пізніше залишенці спорядили їм цвинтар, який дотепер дбайливо вдержують.

Тому, що не було священика, щоб відправити панахиду, ми зложили тільки китицю квітів. Кількох приявних козаків-залишенців, дякували нам за пам'ять та пошану до їхніх побратимів.

Зложення квітів під пам'ятником, вшанували ми пам'ять погинувших жертв в колишньому німецькому таборі примусової праці в Зеебах, коло міста Шпіталь, в Тирольських Альпах, Австрія. Пам'ятник, з чорного мармуру, побудований за ініціятивою колишнього дивізійника, капеляна отця Данила Ковалюка, при фінансовій допомозі Б-ва «Броди-Лев», стоїть під лісом, на місці, де колись був згаданий табір.

Цим разом на зміну — вранці, виїжджаємо до Риму і під вечір ми вже намісці. Мимо пізньої пори нам вдається зустрітися з о. д-ром Мирославом Марусином та устійнити час авдієнції у Верховного Архиєпископа Кардинала Йосифа Сліпого та нашого довголітнього опікуна Архиєпископа Івана Бучка.

25-го червня ранком до нашої групи приєднується інж. Василь Заброцький, голова КУ Братства кол. вояків 1 УД УНА в ЗСА, який приїхав з Філядельфії до Риму, щоб спільно продовжувати заплянований подорож-прощу, до міст спочинку наших побратимів.

По полудні, цього ж дня, ми були на авдієнції у Владики Архиєпископа Івана Бучка, який так як усе, цікавився долею колишніх вояків, радів їхніми успіхами та заохочував до дальшої праці. За згодою Преосвященного Владики, усталено час посвячення могил на цвинтарі Фута Пас. Решту дня ми використали на оглядини Базиліки Св. Петра. Наступного дня, завдяки о. д-ра М. Марусина, ми відвідали первоєрарха Української Католицької Церкви — Верховного Архиєпископа Кардинала Посифа Сліпого, а пізніше оглянули Малу Семінарію, нову церкву Св. Софії та Український Католицький Університет.

Ранком 27-го червня, ми виїхали до Флоренції, де ми зустріли — д-р Галину Гірняк з Нью-Йорку, п. Романа Дебрицького. з Мюнхену та інж. Івана Процика із фільмовим апаратом, які долучилися до нашої групи, щоб взяти участь у посвяченні могил дивізійників на Фута Пас.

В суботу, 28-го червня ранком, всі виїжджаємо на військовий цвинтар Фута Пас, положений між Флоренцією і Больонією.

Вузька гірська дорога пнеться вгору численними серпентинами. Після півторагодинної їзди. ми зближаємося до цілі нашої подорожі. Вже здалека видніє вершок гори, а на ній цвинтар, з гарним пам'ятником. Мимо ранньої пори, на дорозі, коло цвинтаря, багато авт і автобусів. Італійська поліція вказує, де можна паркувати. При вході до цвинтаря і на самому цвинтарі, є вже сотки людей, — зокрема німців, бо сьогодні пополудні офіційно відкривають цей цвинтар.

Підходимо до головного входу і тут зустрічаємося із групою з Англії, під проводом сотн. М. Білого-Карпинця і д-ра С. М. Фостуна. Радіємо, що друзі з Англії й Німеччини не забули своїх побратимів і приїхали віддати їм поклін на новому місці спочинку. Очікуємо на приїзд Владики Архиєпископа Івана Бучка з Риму, який погодився особисто довершити акту посвячення місця спочинку тим, якими він завжди опікувався. В міжчасі М. Заліпський і Г. Яремчук, роздають в німецькій і в англійській мовах приготовані летючки. в яких пояснюється чому тут спочивають українські вояки. Крім летючок, Б-во «Броди-Лев» приготовило жетони в пам'ять цього посвячення, які люди, дослівно, розхоплюють і вкоротці видно багато приявних з цими відзнаками.

Коло одинадцятої години прибув Архиєпископ Іван Бучко в асисті о. д-ра М. Марусина і о. д-ра С. Мудрого. Формується похід при входовій брамі і переходимо на 23-тє поле, де є похоронені наші побратими.

Приявні творять півколо за Владикою і священиками а делеґація з двома вінками, стоїть на крилах півкола. Напроти Владики, за могилами дивізійників — Р. Дебрицький держить український національний прапор. Погода напричуд гарна. Владика починає відправу і в синє італійське небо летить мелодійний спів української панахиди. Наша громада побільшується чужинцями, які цікаво придивляються й прислухуються до нашої відправи. Крім співу, чути безперервне цокання фільмових та фотографічних апаратів. Багато чужинців подає свої адреси і просять вислати їм знімки з посвячення.

Владика в зворушливій проповіді пригадує нам про наших побратимів, які лежать в могилах ген тут далеко від Рідної Землі, за волю якої віддали своє молоде життя.

«Тут на італійській землі, в таборі, змучені воєнними лихоліттями, а передусім, змучені тугою за тією рідною Батьківщиною-Україною, без якої ані жити, ані вмерти, змучені лягли тут спочити. А ми осталися в живих і ми прийшли нині пом'янути їх, передусім, в наших молитвах перед Богом, щоб Милосердний Господь прийняв їх заслуги... Спіть хлопці, спіть, спочивайте, бо заслужений Вам спочинок.

Ми запевняємо Вас, що в серцю зберігаємо вічну пам'ять про Вас і перекажемо нашим потомкам про Вас, що Ви в хвилі найтяжчої трагедії для українського народу, що здобулися на такий крок, щоби рятувати те, що ще можна врятувати.

...Вам усім дякую за це, що Ви зійшлися, щоби пом'янути тих наших борців, що хоч і не впали на полі бою, але впали в нерівній боротьбі за кращу долю нашої Батьківщини! Дякую Вам усім з цілого серця, благословлю тих усіх, що нині приготовили це торжество, а зокрема наше Товариство, наше Братство Дивізійників, а також усіх тих, що зберігають добру пам'ять про наших вояків».

Не в одного було видно сльози. Відспіванням «Боже Великий» і національного гимну, завершено акт посвячення нового місця спочинку наших друзів на Фута Пас, Італія.

Знову сформовано похід і учасники пішли до Крипти, де є на цвинтарному місці вмурований оригінальний пам'ятник перевезений з Червії. Тут ми зложили разом один вінок із чотирма шарфами від делеґацій: Англії, Америки, Німеччини, а також переслану від українців Скандинавії, а опісля зробили спільну знімку з Владикою. На довго в пам'яті залишаться спомини з посвячення могил наших друзів.

Біля другої години закінчились наші святкування й учасники почали роз'їжджатися а незабаром закінчилась також гарна погода. За

якої пів години почав падати дощ-злива, що утруднювало нам поворотну дорогу. О десятій годині вечора від'їжджаємо до Мюнхену, де прибуваємо ранком 29-го червня. На відпочинок часу не було, бо вже о год. 10-ій пішли до церкви.

Отці в католицькій і в православній церкві заповіли, що в годині 3-ій на цвинтарі Фрідгоф, будуть відправлені панахиди та зложення вінків. В означений час, на українській частині згаданого цвинтаря, коло символічної могили, зійшлося українське громадянство, щоб спільно з нами віддати пошану померлим братам на чужині.

Між приявними були: президент УНР в екзилі — Микола Лівицький з дружиною, проф. Спірідон Довгаль — голова Виконавчого Органу УНР, мґр. Антін Мельник — голова ЦПУН і заступник президента СКВУ, д-р Яків Маковецький — голова Української Національної Ради, п. Роман Дебрицький — голова КУ СУМ в Німеччині і містоголова ЦПУЕН, ред. Володимир Леник — голова Союзу Вільної Преси Поневолених Народів і секретар ЦПУЕН, ред. Фелікс Кордуба — секретар Спілки Українських Журналістів в Німеччині, пані Стефанія Кордуба — голова Світського Апостоляту Українських Жінок в Німеччині, пані Ірина Яримович — голова Організації Українського Жіноцтва в Німеччині, пані Катерина Коляківська — голова Українського Жіночого Відділу в Мюнхені, пані мґр. Ярослава Стецько — керівник Пресового Бюра АБН.

Крім місцевого громадянства, участь в панахидах взяли українські студенти з Америки, Англії, Канади, які прибули на Конґрес Центрального Союзу Українських Студентів.

Отець канцлер Степан Дмитришин, разом з Митрофорним Протоєреєм УАПЦ о. Паладієм Дубицьким, відправили панахиду на символічній могилі, на якій делеґація Братства «Броди-Лев» зложила вінець. Обидва отці, в коротких промовах, висловили подяку Б-ву «Броди-Лев» за їхню опіку над могилами українців, а в першу чергу — за опіку над воцькими могилами у вільному світі та за плекання культу поляглих в обороні Батьківщини. Інж. В. Заброцький подякував отцям і громадянству за так сердечне пирйняття нашої групи, а також зрозуміння та моральну піддержку в нашій праці. Відтак були ще відправлені панахиди та зложення вінців на могилах: генерала Миколи Капустянського, Ярослава Яримовича, Президента УНР в екзилі Андрія Лівицького, де промовляв проф. С. Довгаль, мґр. Ярослава Бенцаля, останнього голови КУ Братства 1 УД УНА в Німеччині, де промовляв мґр. Антін Мельник та провідника ОУН (р) Степана Бандери, де промовляв Роман Дебрицький.

Пізно пополудні розійшлася українська громада під враженням щойно пройдених святкувань. Вечером того ж дня в Віртемберґ Гоф відбулася товариська зустріч, приготована кол. дивізійниками в Мюнхені з членами Управи Б-ва «Броди-Лев». Вечір скоро проминув на інформа-

тивних розмовах і на закінчення ред. Ф. Кордуба та мґр. А. Мельник ще раз ствердили важливість та корисність цієї подорожі членів Б-ва «Броди-Лев». Вони сказали, що в історії української еміґрації чогось подібного ще не було і якраз Б-во «Броди-Лев» своєю невтомною працею зуміли підняти культ поляглих серед нашої еміґрації, культ який відзеркалює культурний позем кожної нації.

Д-р Роман Дражньовський, голова Братства «Броди-Лев», подякував організаторам зустрічі за сердечне прийняття та коротко вияснив приявним завдання та цілі Б-ва «Броди-Лев». Під кінець цієї зустрічі, загостив ще й дорогий нам гість Владика Мстислав — Архиєпископ і Голова Ради УПЦ в ЗСА і так проминув ще один успішний день нашої корисної праці.

Другого дня інж. В. Забродський мусів відлетіти до ЗСА а ми вибрались до Ґрацу. Приїхавши до Ґрацу пізною ніччю, ми не могли відвідати місцевого цвинтаря, але ст. мед. Михайло Мошовець запевнив нас, що цвинтар є упорядкований. Ранком 1-го липня ми зустрілися на залізничному двірці з нашим колишнім капеляном о. Д. Ковалюком і ст. мед. М. Мошовцем і разом виїхали поїздом до Фельдбаху, звідки ми почали об'їзд районів боїв нашої дивізії. На цвинтарі у Фельдбаху спочиває найбільше наших дивізійників, а недавно перенесено сюди ще наших шістьох дивізійників, двох невідомих вояків і трьох німців з сільського цвинтарика в Бірбаум. Під, добре вже всім відомим. пам'ятником, складено вінець від Б-ва «Броди-Лев», а о. капелян Д. Ковалюк відправив панахиду.

По панахиді оглядаємо військовий цвинтар з обох світових війн, як також совєтський цвинтар, який творить собою зовсім відгороджену окрему частину. Тому що час наглить, виїжджаємо на цвинтарі в Ґляйхенберґ, Траутмансдорф, Бірбаум Ґнас і Санкій Стефан, де рівнож складаємо вінки і відправляємо панахиди. Полагодити це все за один день було можливо лише тому, що о. капелян Д. Ковалюк наперед докладно все приготовив.

Цією дорогою хочу подякувати отцеві капелянові за відправлення панахид, замовлення вінків, авта та за труд подорожі, що Отець взяв на себе тоді, коли його стан здоров'я є ненайкращий.

Пізно пополудні, прощаємось і їдемо до Відня. Тут другого дня складаємо вінець на могилі колишнього дивізійника-каторжника в совєтській неволі Іринея Сапруна а о. д-р Олександер Дзерович відправляє панахиду, на якій на жаль крім матері покійного було всього кілька людей. Шкода, що пані Анна Сапрун не повідомила колишніх вояків УГА чи інших вояків — комбатантів та взагалі українців про час панахиди. Після відправи о. А. Дзерович запросив нас до своєї парохіяльної канцелярії і коротко розповів історію парафії Св. Варвари поза межами

України і показав нам церкву та цінності, які там зберігаються. Спільною вечерією ми закінчили день.

Дня 3-го липня ми знова в Мюнхені, де від Б-ва «Броди-Лев» і від КУ Братства 1 УД УНА у ЗСА, Г. Яремчук зложив привіт на Конґресі Центрального Союзу Українців-Студентів. Відтак члени нашої делеґації зложили візиту в редакціях «Шлях Перемоги» і «Християнський Голос».

Вечером 4-го липня о год. 8-ій від'їжджаємо до Парижа. Тут подібні обставини, як у Мюнхені, приїзд ранком та відразу до праці.

Знову маємо щастя мати до помочі молодого українця, Володимира Волочія, з Сарсель, який не тільки є нашим перекладчиком, а й ставить своє авто до нашої диспозиції. Це дає нам можливість, в короткому часі, полагодити багато справ. Тому, що своєчасно ми не одержали відповіді, на нашого листа від інж. Павла Плевака, про час панахиди на могилі сл. п. Головного Отамана Симона Петлюри, звертаємося за допомогою до нашого колишнього капеляна, канцлера УКЦ у Франції о. Михайла Левинця.. Отець канцлер годиться відправити панахиду, але радить ще сконтактуватися з п. П. Плеваком через редакцію «Українського Слова», яка є віддалена кілька хвилин ходу, що ми і зробили, але безуспішно. Це, на жаль, наша перша й остання невдача в цій подорожі, спричинена не з нашої вини.

Повертаємось до о. канцлера М. Левинця, їдемо на цвинтар «Монт Парнас», де спочиває Головний Отаман С. Петлюра. Тут отець відправляє панахиду і ми складаємо квіти. За порадою отця, квіти ми залишили на могилі, а шарфи перенесли до музею С. Петлюри в Парижі. По обіді ми поїхали на цвинтар «Сіметіере Парісіен де Лест-Пере-Лачаісе», де ми відвідали могили генерала Омеляновича-Павленка, Митрополита УАПЦ Полікарпа та о. Протопресвітера УАПЦ В. Вишневського.

В неділю 6-го липня ранком зайшли до церкви Св. Володимира, де бачили місце, на якому колись лежав ранений Головний Отаман Симон Петлюра, оглянули зараз біля церкви новий парк ім. Тараса Шевченка та були на початку Служби Божої.

Час від'їзду наближався скоро і ми мусіли прощатися з нашим Капеляном, з подякою йому за поміч нам і за відправлення панахиди на могилі Головного Отамана.

В полудне виїхали ми з Парижу і вечером коло 8-ої години ми вже були в Лондоні. На залізничному двірці зустрів нас д-р С. М. Фостун. При спільній вечері ми остаточно устійнили пляни дальшої дії. Ранком оглянули ми домівку Об'єднання був. Вояків у Британії (ОбВУБ) та побачили поодинокі відділи Центр. Управи при праці. Нас найбільше зацікавив Відділ Суспільної Служби, де провадиться. між іншим, карто-

тека померлих і їх місце спочинку. Тут ми довідалися про докладне місце могили гетьманича Данила Скоропадського. Варта уваги, — є добре розбудована система українського шкільництва у Великій Британії та, взагалі, добре зорганізоване українське життя.

Тому, що залишилося дуже мало часу, ми мусіли скоротити цікаву інформативну екскурсію і виїхати на цвинтар, щоб зложити вінець на могилі Гетьманича. Скоро, близько входової брами, віднайшли могилу Гетьманича, — зложили квіти, а шарфи, подібно, як на могилі Головного Отамана, передали до музею.

По обіді д-р С. М. Фостун забрав нас до друкарні, де ми зустрілися з редактором журналу «Визвольний Шлях» п. Григорієм Драбатом та його співробітниками, запізналися з виключно українськими працівниками та оглянули модерні друкарські машини.

Вечором відбулася зустріч колишніх вояків і громадянства з членами Б-ва «Броди-Лев»: сот. М. Білий-Карпинець привітав приявних і представників — членів Управи Б-ва «Броди-Лев».

Приявні ставили багато цікавих і актуальних питань про працю і співпрацю Б-ва «Броди-Лев» з комбатантськими організаціями Америки і Канади, на які відповідав д-р Роман Дражньовський а зокрема Г. Яремчук, який вияснив завдання і працю Б-ва «Броди-Лев» у ділянці опіки над могилами та культу поляглих.

На закінчення почуваюсь до приємного обов'язку в імені Управи Братства «Броди-Лев» зложити найсердечнішу подяку нашому дорогому Владиці, Преосвященнішому Кир Іванові та оо. М. Марусинові і С. Мудрому за завершення акту посвячення могил наших друзів та за звеличання тої урочистості своєю участю, як також усім священикам, які відправляли панахиди на могилах наших визначних постатей розкинених у Зах. Европі.

Крім цього, в імені Управи Б-ва «Броди-Лев», як також особисто, — ще раз хочу висловити найщирішу подяку д-рові С. М. Фостунові і сот. М. Білому-Карпинцеві — за співпрацю в організації прощі до Фута Пас та за так цінну інформаційну прогульку по українських установах Лондону. Нам на довго залишиться в пам'яті ця гарна та корисна зустріч.

Другого дня члени Управи Б-ва «Броди-Лев», відлетіли до Нью-Йорку. Ця подорож-проща, до місць спочинку наших друзів, мимо багатьох перешкод і труднощів, увінчалася успіхом і скріпила у вірі членів Управи Б-ва «Броди-Лев», що праця Б-ва є потрібна і корисна та знаходить піддержку українського загалу, не тільки тут в Америці, але також і в Европі. Б-во «Броди-Лев», цією подорожжю-прощею в 25-ти ліття битви під Бродами, віддали пошану тим, які впали на шляху боротьби в обороні Батьківщини.

Д-р Роман Дражньовський

ЧИ МОЖНА ДОВШЕ МОВЧАТИ?

Переглядаючи журнал "Вісті", орган військово-політичної думки, ч. 131 (1968) в редакційній статті "19 років журналу "Вісті" я дочитався до такого ствердження:

"За 19 років свого існування журнал пережив кілька поважних криз, спричинених тому, що деякі особи Головної Управи бажали журнал зробити своїм партійним органом, не питаючись думки членства Братства. Змінювалися склад редакції і його редакторів і були часи, коли журнал мав дуже великі труднощі. Але "Вісті" не заломилися і самозліквідувалися, як бажав ворог і деякі 'приятелі'".

Мені не зрозуміло, чому редактор журналу "Вісті" чіпається "деяких осіб Головної Управи" як також чому він називає "Вісті" органом Крайової Управи Братства в Німеччині тоді, як тої Крайової Управи немає вже добрих кілька років і між Братством у Німеччині (хоча не має вісток, що воно там також існує), а Головною Управою Братства не має жодного зв'язку За діяльність Братства в Німеччині ніхто не звітує навіть один раз на три роки, тобто на Делегатські з'їзди. І тому прямо дивно, що редактор "Вістей" покривається неіснуючою установою і під її фірмою поширює неправ диві інформації, що, мовляв, "деякі особи Головної Управи бажали журнал зробити своїм партійним органом".

На підставі комунікату Головної Управи у справі "Вістей" виходить, що "Вісті" є цілком приватним підприємством може лише однієї особи. бо коли Головна Управа трактувала "Вісті" як орган КУ Німеччини й готова була дати навіть фінансові субсидії, то редактор і адміністратор "Вістей" в одній особі навіть не відповів, коли ГУ звернулась до нього за звітом про фінансовий стан "Вістей". Мене дивує як Головна Управа може толерувати те, що той орган уживає фірми Братства, тоді коли він таким не є. Ми не повинні допустити до того, щоб хтось під фірмою Братства вносив заколот і накидався на Головну Управу, бо це вже має посмак анархії а не спільного братерства по зброї.

З пере'їздом більшости кол. дивізійників взагалі, а редакційного складу журналу "Вісті" зокрема, як також і членів Головної Управи Братства до заокеанських країн, на пропозицію редактора "Вістей" п. Стечишина та деяких інших його співпрацівників, було вирішено перенести видання журналу на терен ЗСА. На засіданню Головної Управи Братства дня 6 листопада 1960 року при наявності шести членів на чолі із головою ГУ сл. п. д-ра П. Ортинського було вирішено приступити до видавання спільного комбатантського журналу спільно із Об'єднанням б. Вояків Українців в Америці, який мав би був бути злиттям двох ветеранських журналів мюнхенських 'Вістей" і ню-йоркського "Голосу Комбатанта". Дещо пізніше до видавання цього журналу приєднались ще і Братство Броди-Лев, Братство УСС, Українська Стрілецька Громада Канади та Об'єднання б. Вояків УПА. Згідно із рішенням ГУ журнал "Вісті" мав перестати виходити із числом 100, яке мало появитися перед 1-им квітня 1961. Сама ідея спільного журналу із іншими ветеранськими українськими організаціями є корисна, бо вона вже є бодай частинним виявом єдности поміж ветеранами-українцями. Треба було тільки доброї волі й вирозуміння таки серед нас

самих. Одиаче так скоро як тільки появилось 1-е число иового журиалу "Вісті Комбатаита", ред. Стечишии зміиив свою думку і відмовившись від своєї власної пропозиції — ліквідувати "Вісті" в Мюихеиі, почав розписувати алярмуючі листи, і ще й сьогодиі пише, що тільки його "Вісті" є поиадпартійиим журиалом. Вслід за тим появились і іиші його сторонники, які вважають ,що журиал який видає одна людииа, що перед ніким ие відповідає і ие звітує, є важиіший як спільиий комбатаитський орган, до якого належать оргаиізації різиих військових формацій та політичиих перекоиаиь.

Меие дивує, що Головиа Управа, маючи всю документацію відиосио цих справ, ие оголосить листів п. Стечишииа, який ще й сьогодиі, по дев'яти роках самостійного видаваиия журиалу під фірмою КУ Братства Німеччиии, яка ие існує, дальше ширить баламутства про Головну Управу та її членів.

Невже ж ми, усі ветеранн не можемо мати одне спільне видавиицтво й одии спільиий журиал, який був би речииком **усіх** комбатаитів, де кожиий кол. вояк різиих українських формацій міг знайти щось про свою частину? До цього прямував кол. голова ГУ сл. п. Любомир Ортииський та аж по сьогодиі вибираиі голови і іиші члеии Головиої та Крайових Управ. Було б побажаие, щоб в цій справі остаточио забрали голос члеии Братства і члеии іиших ветераиських оргаиізацій.

Іван Шостак

ВЕДЛУҐ ІСТОРІЇ ДИВІЗІЇ...

Сервусік Кохаиий Ридахторцю,

В иіиейшім ґрипсіку пересилаю й залучую поштовий переказ иа симпатичиу суму вісьмох баияків і иіц цеитів ($8 0ц). З тої поважиої суми п'ять баияків є иа проиумерату "Вістей Комбацяжа" иа рік коиаючий, иіби біжучий... (а шляк би го трафив!.. та той цомбал не біжит, а жеие зараза люфтторпедою...). Тобто 5 $ иа проиумерату иа 1969 р., а три зелен. (3 $) то на фоид иаглих і иесподіваиих видатків... Ту, мій Ридахторе, кікии ся в киигн бугальтерскі й як воии скажут жи шафа грає ведлі фіиаисів, жи иіби иаглаиесподіваиа ие дуси "В. К.", то тоди піди до Владзя Гузара з гусарії непаицерией, иашого аристокарати й водза популюсу дивізійиого иа цілу Каиалу й цілий Квебек возьми го за руку й запровадь го до киайпи иа шкляику окоціма, иайсі хлоп розрадує і сі хоць капку розірве (иавіть і без ґранати), бо ие зиаю як то є там типерічки й може иавіть їго кубіта є в хаті, але знаю, жи вона цілий час своє бардзьолко надвиреижує ведлі сьпіваиої музики иа каструлях гостиииих поза хатов то й иашому Владзьові муси бути фест маркотио й ґаиц иебесер самому в хавірі вижирку пітрапшити, иіби ми му є фест ведлі смутку... Йо, візьми го иа гальбу, але вважай би більше двох бомб не вихляв, бо сі фей заґазує і дістаии дриґ мистецкий ведлі "Рідиа мати моя" ...перекриви голову й як ие запіє иаціиютко, як когут иа плоті!! Буди траґедія, бо си другі кастомери подумают жи Владзя яка холєра дуси й апетит до бімбру стратят від того голосу, ая!.. А як ие, то дай форсу капітанові Ґуляк-Ґуляйиодзі, шефови Вашої стаииці... Він ми давио казав жи має 25,000 баияків иа гістеричиу гісторію Мамуні-Дивізії іио му Несторалітописця нестає бо іио той мав дриґ до гусячого пера... Видио жи десь того Нестора випорпав, бо так ось вилази жи гісторію Дивізії то таки гусячим пюрком иа перґаміиі ,або березовій корі той скрайб шрайбує і тому шэ її ие видио поміж перкалем з Украиии й деревляними бабушками з Расеї на полицях иаших кии-

ґарень... А може сі холярі пюро вломало?!.. Так за тих 3 смерекн най му Ґулячок купи живого індика а з індичого хвоста пера сильніші гусячого... а самого індика можете си всі накупу на тенксґівінґ байц з вижирків відставити на стодвайпів...

Ту маю їдно застжежені що до проєкту гісторії дивізії, ніби того шкіцу жи був друкованні в журналі. Там ці під Ріміні й жице артистичне вискакує таборовий театр як єдина інституція музи сценічної і венци ніц'... Скажи Ридахторцю тим жи будут сі бавити тим дзялем в Гісторії Дивізії, жиби сі не внглупили .. не написали іно про таборовий театр дирехтора Патичка й типерішного єгомосця Сикальофончика... Бо як вони ще й не дрімали про той триянтер, то ми вже мали "Веселу Ватру" в Курені К...ої Молоді... і то ше на болоті в Белярії в фосі поміж дротом і виноградом... Йо, в Історії Дивізії муси бути жи першим театром за дротами була "Весела Ватра"!.. Тіцько то сі хиба ґеберує тим 30-тьом юнґам жи замість паскувати робили декорації з паперу й бадиля і за власні кекси купували кавалки шмат на строї!!!

Твій кулеґа ґренадир ґранди 31 полку, львівський батяр

Місько Макальондра.

Порт Коквітлам, 16. 6 1969.

Віра Лихач

У дописі **краля СУЖ Канади обрана княвівною канадської преси** (гл. В. К., ч. 3-4, ст. 65) було поміщено знимку із підписом Віра Лихач В дійсності ця знимка була панни Марії Глушко з Торонта і тому у цьому числі додатково поміщуємо світлину панни Віри Лихач, яка мала появитися в попередньому числі. Редакція щиро перепрошує за цей недогляд панну М. Глушко і панну Лихач.

БРАТСТВО Б. ВОЯКІВ І. УД УНА

З ДІЯЛЬНОСТИ СТАНИЦІ БРАТСТВА В НЬЮ-ЙОРКУ

На загальних зборах Станиці Братства 1-ої УД УНА, дня 21-го травня 1968 р., вибраио нову управу в такому складі: д-р Семен Федюк, голова проф. Степан Салик, місто-голова, Степан Шепаровнч, секретар, суддя Лев Вербенець, скарбник, Мирослав Мац, імпрезовий референт, д-р Роман Дражньовський, член. Василь Сидор, Петро Надольський, Петро Бродило і Володнмир Гриньох, прапороиосці. Андрій Беднарчук, Микола Канятни і Михайло Чаплииський, члени контрольної комісії.

Нова управа старалася побороти досить великі труднощі, перебравши 67.50 долярів у касі. Із браку власної домівки, порішено на першім засіданні управи (а було їх десять до тепер) покористуватися домівкою Тов. "Броди-Лев" за оплатою 20 долярів річно. Позатим куплено дуже конечні речі, як шафу на архів і прапор, яка була дарунком нового голови, який також упорядкував архів Станиці. Члени Станиці взяли громадну участь у Зеленосвяточних поминках на оселі "Верховина" у Ґлен Спей у рямцях Координаційного Комітету Українсько-Американських Ветеранів і у меморіял дні в Нью-Йорку. В часі приїзду Верховного Архиєпископа і Кардинала Йосифа Сліпого, члени Станиці взяли участь у його привітанні в Торонті, Філядельфії і Нью-Йорку. Д-р Семен Федюк, як секретар Метрополітальиого Відділу УККА, секретарював також у спеціяльному комітеті для привітаиия Їх Блаженства в Нью-Йорку. Він помістив заклик від Станиці у "Свободі", щоби дивізійники узяли якнайбільше численну участь у привітанні Верховного Архиєпископа, що увінчалося великим успіхом не тільки у Нью-Йорку, але також на провінції, Ґлен Спей, Гантер та інших місцевостях.

Із нагоди приїзду Верховного Архиєпископа Станиця урядила дивізійну забаву на оселі "Верховина" у Ґлен Спей (24-го серпня 1968 р.), яка була гарною несподіванкою і управа порішила передати 50 долярів на докінчення церкви Св. Володимира на цій оселі, а 300 долярів доповнено приватними збірками членів і загальну суму 500 долярів передано як "Дар Любови" для Їх Еміненції Йосифа Сліпого.

У неділю, 25 серпня члени Станиці перевели збірку на направу могили на оселі "Верховина" під церквою Св. Володимира, де зібрано 61.72 долярів і цю суму передано до Тов. "Броди-Лев". Представники Станиці були присутніми на хіротонії о. Архимандрита Йова Скакальського на Єпископа в Бавнд Бруку.

Слід згадати, що Станиця узяла визначну участь у Листопадових Святкуваниях, відзначаючи 50-ліття Листопадового Чину і Української Галицької Армії, які відбувалися у рямцях Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Организацій великого Нью-Йорку та Метрополітального Відділу УККА.

Одною з найбільше успішних імпрез Станиці, був "Вояцький Вечір", дня 28-го грудня 1968 року, який був присвячений Золотому Ювілею відновлення Збройних Сил та Срібного Ювілею створення Української Національної Армії. Цей вечір був оснований на книжці Евстахія Загачевського: Белярія - Ріміні - Англія, який мав досить голосний відгомін в українській пресі ,а крім цього голова Станиці постарався взяти його в цілости на звукозаписну стрічку і кожна Станиця може його вислухати, як тільки собі того забажає і поверне кош-

ти за випозичення і пересилку награнної стрічки.

Члени Станиці допомагали у Листопадовій збірці ОбВУА і зібрану суму 143 долярів передано цій організації, а 100 долярів зібрано між членами і переслано п. Колодієві, реф. Суспільної Опіки Братства у Філядельфії.

Управа Станиці взяла участь із прапорами у всіх панахидах наших національних героїв, як Коновальця, Степана Бандери, ген. Тараса Чупринки, ген. Капустянського, Симона Петлюри та святі героїв на сумівській оселі в Еленвілі, як також на похоронах ген. Загродського в Бавнд Бруку і стрільця Богдана Пирожака в Нью-Йорку.

Вкінці, годиться згадати, що Нью-Йорк був осідком різних з'їздів та ювілеїв, де Станиця виснлала своїх представників, а саме: Організація Чотирьох Свобід України, 20-ліття Пласту і посвячення прапору, 40-річчя ОДВУ, 49-ліття відновлення Гетьманської Держави, 75-літній Ювілей УНСоюзу, 13-ий З'їзд Товариства кол. вояків УПА ім. ген. Романа Чупринки, Святі Покрови та інші.

Ф. С.

Члени Станиць Братства І. УД УНА Гартфорд і Нью-Гейвен, Кон., супроводжають Блаженнішого Верховного Архиєпископа Кир Йосифа на архиєрейську Службу Божу в Стемфорді (серпень 1968 р.). Зліва: Мих. Шевчук, Мих. Пушкар, Богдан Антонншин; із права З. Мандич (допис у слідуючому числі).

ТОРОНТО У 25-ту РІЧНИЦЮ БОЇВ ПІД БРОДАМИ

В місяці липні ц. р. українська громада міста Торонта вшанувала пам'ять поляглих вояків, які 25 років тому назад в рядах стрілецької дивізії "Галичина" ставили геройський опір червоній московській навалі і в нерівній боротьбі на широких брідських полях життя своє віддали в обороні рідної землі.

В неділю, 20 липня ц. р., о год. 11.45 перед полуднем, в православній катедрі св. Володимира о. протоієрей Д. Фотій відправив Панахиду, в якій взяли участь з організаційними прапорами представники Української Стрілецької Громади, Союзу бувших Українських Вояків та торонтонської станиці Братства 1-ої УД УНА. Перед відправленням Панахиди о. Фотій коротким словом пригадав вірним важливість і значення подій, які мали місце 25 років тому назад на землі короля Данила та закликав вірних "до спільної молитви за спокій душ воїнів — творців подій, які, помимо трагічних наслідків, завжди матимуть належне місце на сторінках історії наших визвольних змагань".

У вівторок, 22-го липня ц. р., о год. 8-ій вечором, у церкві св. о. Николая Заупокійну Панахиду відправив Преосвященний Кир Ізидор в сослуженні 8-ох священиків, в якій взяло участь багато бувших дивізійників, ветеранів інших українських збройних формацій та великої кількости вірних. Підчас Панахиди співав хор під диригентурою С. Гуміліовича — бувшого старшини дивізії "Галичина".

До участи в Панахиді Управа станиці Братства запросила була всі наші ветеранські організації. Підчас Панахиди в церкві св. о. Николая в почоті прапороносців взяли участь представники Т-ва кол. вояків УПА, Української Стрілецької Громади і торонтонської станиці Братства 1-ої УД УНА. Слід тут відмітити, шо деякі ветеранські організації не мають власних організаційних прапорів, однак офіційно були заступлені на Панахиді своїми представниками, як нпр. Братство Українських Січових Стрільців.

Після Панахиди приблизно 70 кол. вояків 1-ої УД УНА зібрались на спільну вечерю в українській гостинниці "Мейфер Инн". На поважний настрій підчас вечері, яка була своєрідною тризною, вплинула присутність за головним столом Преосвященного Владики Ізидора, як також й канцлера о. д-ра Р. Даниляка, о. Шараневича — капеляна Братства, о. д-ра Стасіва та о. Гошуляка. Головний стіл доповнили д-р М. Малецький — голова Головної Управи Братства, полк. П. Силенко — почесний голова КУ, пор. В. Гузар — голова Крайової Управи та сот. Ст. Гуляк — голова торонтонської станиці Братства і п. Б. Синишин, який привітав Владику і приявних гостей в імені Управи Братства. Опісля до зібраних промовляв д-р М. Малецький, підкреслюючи значення існування стріл. дивізії "Галичина" в часі другої світової війни та боїв під Бродами та який вплив дивізія — як українська військова формація того часу — мала й дальше має на концепцію тяглости наших визвольних змагань на шляху збройної боротьби українського народу.

М. П.

П О Д Я К А

Управі і Членам Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Відділ Балтимор, Мд., за пожертву в сумі $35.00 на Пресовий Фонд Вісти Комбатанта щиру подяку складає **Редакція і Адміністрація.**

ОБ'ЄДНАННЯ Б. ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ В НЬЮ-ЙОРКУ

В суботу, 21-го червня 1969 р. відбулися в приміщенні Українського Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку чергові Звичайні Загальні Збори місцевого Відділу ОбВУА при участі 28 членів. Зборами проводила Президія в складі: проф. Михайло Лисогір — голова і Микола Турецький — секретар. Вичерпне звідомлення з діяльности уступаючої Управи склав її голова, д-р Іван Козак, він же референт Суспільної опіки. Відділ налічує 95 членів. Впродовж звітного періоду, що охоплював час від 13-го травня 1967 до 21-го червня 1969 рр., померло 10 членів, вибув внаслідок виїзду 1, приєднано нових 11 членів. Уступаюча Управа відбула 6 засідань. Голова репрезентував Відділ на різних Академіях, з'їздах, панахидах тощо 92 рази, при чому сказав кільканадцять промов і привітів. Репрезентаційні чинности виконував також заступник голови, ген. Аркадій Валійський. Управа влаштувала 12 місячних сходин членів, в тому одну товариську зустріч при спільній трапезі. Управа і члени Відділу під проводом голови брали участь у різних святкуваннях і імпрезах, влаштованих іншими організаціями, як Свято Соборности, Листопадові Роковини, Академії для відзначення річниці смерти Головного Отамана Симона Петлюри, Зеленосвяточні Поминки по Борцях за волю України біля Могили-Пам'ятника в Ґлен Спей, Н. Й., зложення вінків перед пам'ятником українців, які полягли в рядах Армії ЗСА у світових війнах, Парада Льояльности, Свято Зброї, як також у Світовому Конґресі Вільних Українців восені 1967 р. і відбутій в його рямцях Світовій конференції українського вояцтва, в Академії 50-річчя Великої Революції, в урочистостях з приводу відвідин Блаженнішого Верховного Архиєпископа Кардинала Кир Йосифа Сліпого, у святкуваннях для відзначення 50-річчя Листопадового Чину і створення УГА, у посвяченнях пам'ятників на могилах президента Степана Витвицького, ген. Петра Дяченка і ген. Олександра Загродського. Голова зорганізував і перевів впродовж звітного періоду 2 Листопадові збірки пожертв на Дар Українському Воєнному Інвалідові, які принесли показну загальну суму 5,063 долярів. Цю суму переслано Суспільній Службі Комбатантів при Головній Управі ОбВУА. При переведенні збірки в 1968-69 рр. рекордову суму $399.50 зібрав член Відділу проф. Роман Чубатий. За ним слідують щодо висоти зібраних пожертв: ген. Аркадій Валійський із сумою $126 і головний скарбник ОбВУА сот. Йоахим Вишневецький із сумою $115.10. З не-членів найбільшу суму $156.00 зібрав п. Антін Патер з Ню Йорку. Голова Відділу діяв також на багатьох інших становищах, зокрема як перший заступник Президента ОбВУА і заступник директора Військово-історичного Інституту при НТШ. У своєму звідомленні голова заторкнув також справу Пропам'ятної Відзнаки 50-річчя відновлення збройних сил України, виданої Головною Управою ОбВУА та справи, наведені в обох останніх обіжниках Головної Управи ОбВУА.

Впродовж звітного періоду влаштовано такі сходини й доповіді: 10-го червня 1967 р. — д-р І. Козак подав звідомлення з IX З'їзду ОбВУА, як також з відбутого у Філядельфії Бенкету для відзначення 50-річчя відновлення Українських державних збройних сил; — 9-го вересня 1967 р. в міжчасі померлий полк. І. Цапко: "Роля Вільного Козацтва у визвольній боротьбі України", — 11-го листопада 1967 р. д-р І. Козак: "Інформа-

ційна доповідь про СКВУ"; — 16-го грудня 1967 р. ред. І. Кедрин: "Політичне положення в широкому світі і в ЗСА"; — 9-го березня 1968 р. Святочні Сходини в рямках відзначування 50-річчя відновлення української державности з доповіддю полк. В. Кедровського "Чому Центральна Рада не використала своєї Армії в боротьбі з большевиками"; — 1-го квітня 1968 р. Аскольд Гайвас, кол. вояк Армії ЗСА,: "Спогади з війни у В'єтнамі", з товариською зустріччю за чаєм; — 25-го травня 1968 р. д-р Р. Дражньовський "І Українська Дивізія УНА в другій світовій війні"; — 21-го вересня 1968 р. д-р Ст. Ріпецький: "Революційні і леґальні моменти в Листопадовому Перевороті"; — 5-го жовтня 1968 р. ген.-пор. О. Вишнівський: "Остання ніч у Першому Зимовому Поході"; — 23-го листопада 1968 р. ред. І. Кедрин: "Президентські вибори в ЗСА"; — 29-го березня 1969 р. генштабу ген.-хор. П. Самутин: "Збройні сили СССР, — їх організація і ріст"; — 19-го квітня 1969 р. ред. І. Кедрин: "Сучасні проблеми ЗСА і новий Уряд".

Касове звідомлення скарбника майора Івана Виника охоплювало ось такі позиції: сума прибутків $777.96, сума витрат $773.21, сальдо в дні 21-го червня 1969 р. $4.75. Половину прибутків з членських внесків в сумі $350.00 переслано Головній Управі ОбВУА на руки головного скарбника.

Після короткої дискусії над вищенаведеними звідомленнями, на внесок в. о. голови Контрольної Комісії підполк. З. Івасишина Збори схвалили одноголосно уділити звітуючій Управі абсолюторію з подякою за жертвенну і успішну працю, при чому особливу подяку висловлено голові, д-рові І. Козакові. Відтак переобрано через аклямацію на голову, заразом референта Суспільної Опіки, сот. д-ра Івана Козака. Крім нього обрано або переобрано одноголосно до нової Управи: ген. Аркадія Валійського на заступника голови, побр. Миколу Турецького на секретаря, майора Івана Виника на скарбника, пор. д-ра Осипа Волощука на організаційного референта, ред. Івана Кедрина-Рудницького, на культурно - освітнього референта Миколу Вояковського, сот. інж. Юрія Тамарського і майора Якова Фартушного на членів Управи та проф. Романа Чубатого на заст. члена Управи. Прапороносцями обрано побр. Василя Коваля і Ігната Камянку. До Товариського Суду увійшли: проф. Михайло Лисогір як голова, д-р Степан Ріпецький і майор Кузьма Марущак як члени та пор. д-р Василь Палідвор як заступник члена. Контрольну Комісію становлять: підполк. інж. Захар Івасишин — голова, підполк. Дмитро Бакум і інж. Дамян Захарченко — члени та сот. Олекса Демченко — заступник члена. Представниками Відділу до Координаційного Комітету Українських і Українсько-Американських Комбатантських Організацій м. Ню Йорку обрано побр. д-ра І. Козака і інж. Ю. Тамарського. Вкінці обрано 5 делеґатів на X Делеґатський З'їзд ОбВУА, що відбудеться 11-го жовтня 1969 р. у Філядельфії. Після вичерпання останньої точки порядку нарад, яка стосувалася запитів, пропозицій і побажань до нової Управи, голова закрив збори, які закінчено проспіванням Українського Національного Гимну. І. К.

Клівленд

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

15 червня 1969 р. відбулися Загальні Збори Відділу ОбВУА в Клівленді у присутності 17-ох побратимів, при чому чотири виправдали свою відсутність. Збори відкрив і проводив ними голова п. Топорович, секретарював п. Дзюблик.

Із звіту голови присявні дізналися, що у звітовому часі переведено чотири ширші сходини та зібрано 417 дол. на Дар Інвалідові. Управа брала участь в нарадах про збудування в Клівленді дому для старших осіб, але та ідея виявилася нереальною. Так само покликана Відділом Суспільна Опіка не проявила більшої діяльности. Каса Відділу виказувала на день зборів 136.77 дол. На внесення голови Контрольної Комісії п. Бачинського схвалено Управі вотум довір'я. На його внесок рішено теж вести при Відділі постійну Хроніку і запрошено до того діла двох поважних громадян-побратимів. Хроновята і Небеша. Для справ суспільної опіки запрошено до співпраці пані Оришкевич, що має дотичні фахові студії. У дискусії присвячено багато місця справі консолідації на комбатантському фронті. Обрано побр. Чучкевича для ведення дальших старань про об'єднання на місцевому терені. З приємністю прийнято до відома факт створення Крайової Координаційної Ради всіх комбатантських організацій. Обрано нову Управу у такому складі: Топоровач — голова, Макогін — заступник голови, Дзюблик — секретар, Зварун — скарбник. Члени Управи — Комарянський, Небеш, Палка. Контрольна Комісія — Бачинський, Хроновят і Янів. Товариський Суд — Гурко, Якубович, Падалка. Хронікарі — Хроновят, Небеш. Рішено переслати протокол Загальних Зборів також неприявним членам Відділу. — **Дз.**

Балтимор, Мд.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

Дня 29-го червня 1969 року наш Відділ відбув Річні Загальні Збори. Після короткого слова голови Загальних Зборів побратима Петра Самутина про життя і діяльність нашого довголітнього голови Відділу св. пам. Остапа Хархаліса та вшанування його пам'яти, здали звіти референти та голова Контрольної Комісії побратим Павло Калиновський. Після короткої дискусії над звітами на внесок голови Контрольної Комісії — уділено абсолюторію уступаючій Управі.

Нову Управу на каденцію 1969-1970 рік обрано в такому складі:

1. Голова Відділу ОбВУА — ген. Петро Самутин, 2. заступник голови — Володимир Чорнодольський, 3. секретар — Данило Пісецький, 4. скарбник — Стефан Хай, 5. член Управи — Антін Траска.

Контрольна Комісія: Голова Контрольної Комісії — Павло Калиновський, д-р Микола Ласійчук і Михайло Хомішак — члени.

Загальні Збори прийняли постанову про розподіл грошей, зібраних підчас трапези по св. пам. Остапові Хархаліс — 27-го травня 1969 року в сумі 135.00 дол. "Замість квітів на могилу св. пам. Остапа Хархаліса".

Ця сума розподілена так:

а) "Броди-Лев" — Братство охорони воєнних могил і культу поляглих — 50.00 дол., б) Суспільна Служба Комбатантів — 50.00 дол.. в) Пресовий Фонд "Вісті Комбатанта" — 35.00 дол. Разом — 135.00 дол.

Стан членства на день 1-го липня 1969 року — 23.

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ...

ОДИН ІЗ "ОСТАННІХ МОГІКАНІВ"

ПАМ'ЯТІ СТЕПАНА ЛАЗУРЕНКА

За останній час рух "останніх могіканів" у вічність — ветеранів визвольної війни армії УНР — набрав на інтенсивності. У початках цього року рух цей очолили генерали Капустянський і Вовк, а в цьому місяці до них приєднався ще й полковник. 27-го лютого 1969 року нагло помер у Дітройті, ст. Мішиґен, у віці 76 років, Командир славетного полку ім. Богдана Хмельницького, Запорізького корпусу, полковник Степан Лазуренко.

Покійний Богданівець народився 28 грудня 1892 року в м. Гадяч, на Полтавщині. Закінчивши в 1915 році "Віленское Военное Училище", ще в тому році був перенесений до м. Полтави. Весь час був на фронті старшиною російської армії, здобувши за бойові заслуги різні нагороди, до "ґеоґиевского оружия" включно.

Коли в бурхливі дні 1917 року вогонь і буря російської революції перетворилися в Україні в українську національну революцію, тодішній сотник Степан Лазуренко був одним із тих перших, що зголосилися на службу відродженій до державного життя своїй Батьківщині — Україні, що раптом, прокинувшись од кількасотлітнього сну під московським ярмом, віднайшла себе й палахкотіла полум'яним огнем національного горіння. У ті часи він був у розквіті своєї молодости, сил і енерґії, був тим юнаком, що належав до квіту нації. Ставши основоположником Богданівського полку, 25-тилітній сотник Лазуренко склав на жертівник Визволення України свою молодість, свої здібності, сили й енерґію, свою готовість віддати життя і кров. Ставши, завдяки своїм здібностям, командиром Богданівського полку, він бойовими діями своєї частини вписав не одну славну сторінку до української новітньої історії визвольної боротьби. На цьому почесному становищі тримався стійко й надійно аж поки тяжка хвороба — тиф — не звалила його з ніг. Це була та жахлива пошесть, що в кінці 1919 року здесяткувала всю соборну армію Української Народньої Республіки. На еміґрації перо заступило йому меч. Його статті-спогади в українській пресі стали міродайним джерельним матеріялом для майбутніх українських істориків.

Несподівана смерть полковника Степана Лазуренка була громом із ясного неба для української громади в Дітройті. Гнітучо-болюча вістка розійшлася блискавицею й вкрила щирою жалобою всю громаду. Панахиди, що їх відправив митрофорний протоєрей о. О. Биковець, відбулися 28 лютого, 1-го і 2-го березня в похоронному заведенні; крім того, в неділю, 2-го березня, там же, на годину раніше, відправив Панахиду протоєрей о. М. Литваківський, який сам був старшиною армії УНР. 3-го березня відбувся чин похорону в церкві св. Андрія, після чого покійного Полковника прощали о. Биковець і ген. О. Вишнівський, а ген. М. Крат, за традицією славних запорожців, накрив свого покійного Побратима зброї червоною китайкою. Під час усіх похоронних відправ, як похоронне заведення Бугая, так і церква св. Андрія були переповнені тими, що прийшли віддати славному командирові Богданівського полку останню прислугу — свій поклін і свою пошану. Між іншим, під час чину похорону в церкві

св. Андрія, були приявні 12 кляса Вищої Української Школи в Дітройті, де вчиться внучка Покійного, співробітники й співробітниці його сина й доньки — американці. Того самого дня, 3-го березня, домовину, з тілом покійного полковника Степана Лазуренка, перевезено літаком до Бавнд Бруку, де й поховано, того самого дня, на православному цвинтарі. Коротку прощальну промову виголосив ген. А. Валійський.

Покійний командир Богданівського полку, полк. Степан Лазуренко, що так несподівано прилучився до маршу у вічність "останніх могіканів" із армії УНР, своєю посвятою справі Визволення України, бойовими чинами свого полку й своїми спогадами на еміґрації — друкованими й недрукованими — чудово прислужився своїй обездоленій Батьківщині.

Хай же, дорогий і незабутній Побратиме Зброї, ця земля, що стала Тобі і нам — живим іще "останнім могіканам" — прибраною батьківщиною, буде Твоїм тлінним останкам легкою!

О. Вишнівський, генерал

ПОЛК. ВІКТОР МАЛЕЦЬ

1894-1969

Сл. п. полк. Віктор Малець народився 1. 10. 1894 року в Чугуєві на Харківщині в учительській родині. Там закінчив гімназію і поступив у Харківський університет на медичний факультет. В 1915 році, змобілізований на військову службу, вступає до Олександрівської Военної Школи в Москві, а по закінченні її був приділений до Ревельського піхотного полку. За відвагу і бойові заслуги був відзначений хрестами св. Ґеоргія і св. Станіслава.. В грудні 1917 року полк. В. Малецць вступає до Української Армії і в ранзі штабс-капітана приділюється до Окремого Кулеметного Куреня 1. Сердюцької Дивізії. Тут бере участь в боях за Київ проти большевицької навали.

По розгорненні 2. Запорізького куреня у 2. Запорізький полк. стає командиром сотні, а після повстання проти гетьмана, коли полк. розгорнувся у дивізію, стає командиром куреня, помічником ком. полку та в. о. командиру полку. На цьому пості бере участь у всіх боях. Від половини квітня 1919 року стає командиром 19. Запорізького Республіканського полку. В травні цього ж року, в бою під Борсуками, як командир полку, був важко поранений. Другий раз був поранений в місяці жовтні, в бою з денікінцями. Тут же перейшов поворотний тиф. У 1920 році, до місяця червня командує 48. куренем 6. Стрілецької Дивізії. а звідти був покликаний на командира 1. Запорізької Запасної Бригади.

У серпні 1920 року вертається до Запорізької дивізії і в грудні стає командиром старшинських курсів дивізії. Ці курси були розв'язані в 1921 році.

Осінню 1923 року виїздить на студії до Подєбадської Академії, яку закінчує в 1928 році з диплльомом інженера. Того ж року був покликаний ген. Сальським до Варшави. Тут вступає до польської армії в ранзі майора. Від 1934 року перебуває в Академії Ген. Штабу, яку закінчує в 1936 році та переходить до 20. піхотного полку в Кракові. З початком війни був начальником штабу оперативної групи, яка перестала існувати з упадком Кракова.

Будучи в польській армії, полк. В. Малець постійно вдержував контакт з військовими колами УНР, а передовсім був тісно пов'язаний з військовою референтурою ОУН, яку очолював полк. Р. Суш-

ко. По упадку Польщі полк. В. Малець свою політичну й військову орієнтації пов'язав з ОУН. В 1940 році, в домовленні з полк. Р. Сушком. він очолив старшинську школу (юнацьку) та опрацьовує мобілізаційні пляни, видає кілька військових статутів та підручників. Восени 1941 року, разом з похідними групами ОУН під проводом полк. А. Мельника, пішов в Україну. Як досвідчений старшина генерального штабу, полк. В. Малець належав до військового ядра ОУН, працюючи в Україні з полк. Р. Сушком та ген. М. Капустянським.

До 1943 року офіційно виконував функцію директора Сміляиського. а потім Кіровоградського Окружного Управління (Цукротресту). В травні 1943 року вступає до дивізії "Галичина", працюючи у військовій управі, де завідував старшинським відділом і був головою Верифікаційної Комісії. Від березня 1944 року аж до закінчення війни був в штабі Української Національної Армії (УНА). Перейшовши всі невигоди життя в полоні (Італія), переїхав до Англії, де був звільнений з полону в жовтні 1948 р.

Тут полк. В. Малець велику увагу присвятив розвиткові суспільно-громадського життя української еміґрації. З самого початку засивування Об'єднання Українців у Великій Британії, проявив свою діяльність як довголітній член Ради ОУ у ВБ, а згодом став постійним працівником цієї установи і витримав на стійці майже до останніх днів свого життя. За заслуги на суспільно-громадській ниві був обраний почесним членом ОУуВБ.

Крім праці в ОУуВБ, полк. В. Малець довший час очолював військовий ресорт у Представництві ВО УНРади на Велику Британію. Був головою Старшинського Клюбу та головою Української Комбатантської Ради. Як військовик, дбав про комбатантське життя від самого початку був членом і дорадником Союзу Українських Б. Вояків у Великій Британії.

Покійний по своїй вдачі був дуже скромний і в житті ніколи не керувався особистими амбіціями чи хворобливим "я". Якраз цією поставою і поведінкою здобув собі пошану всього українського громадянства. В особі полк. В. Мальця відійшла від нас людина стрункого характеру; його військова кар'єра була тісно пов'язаиа у співпраці з такими аристократами духа, як Гол. Отаман Симон Петлюра, полк. Євген Коновалець, ген. В. Курманович, полк. Р. Сушко. ген. В. Петрів. ген. Омеляиович-Павленко. ген. Ю. Сальський, полк. А. Мельиик, ген. М. Капустянський та рядом інших визначних військовиків.

Похорон сл. п. полк. В. Мальця відбувся 19 липня на цвинтарі Ґаннерсбері. Лондон, В. З. При великій кількості людей, що прийшли попрощати Покійного в далеку путь, чин похорону відправили: о. протопресвітер С. Молчанівський, о. С. Богатирець і диякон М. Галиця. По запечатанні гробу, над могилою прощали Покійного: о. С. Молчанівський, голова Представництва ВО УНРади на Велику Британію — мґр. С. Онисько, від Клюбу Українських Старшин та Української Комбатантської Ради — сот. М. Карпинець. від Союзу Українських Ветеранів — полк. П. Базилевський, від Українсько-Польського Товариства — п. Р. Ґловацький, від товаришів бувшої польської академії — ген. Проховіч-Левінський, від Об'єднання Українців у Великій Британії та Теренового Проводу ОУН — інж. В. Коханівський, від товаришів по зброї — інж. П. Петренко.

Покійний залишив у смутку горем прибиту дружину Надію.

А. Костюк

ХОРУНЖИЙ МИКОЛА ПАЧОВСЬКИЙ

Згадка-спомин в першу річницю смерти в дні 17-го липня 1968 р. у Вашингтоні, Д. С.

Нащадок старого шляхетського роду, потомки якого в житті українського народу на землях Галицької Волості дуже заслужені в розбудові народної культури та національної свідомости: д-р Михайло Пачовський, професор Академічної гімназії у Львові, а відтак директор гімназії в Долині, д-р Василь Па овський, професор в гімназіях у Львові, на Закарпатті та вкінці в Перемишлі, видатний поет-драматург. Він своєю красномовністю полонив шкільну молодь та виховував її на повновартних громадян і своїми прекрасними творами дав поштовх національній свідомості вшир і в глибину серед народніх мас в Галичині і на Закарпатті. Чимало з цього роду було священників: о. Іван, парох в Добростанах, його син Микола, парох в Жулчах, о. Гілярій в Брідщині (зяті отця Івана: оо. Цар, Боднар, Зацерковний, Волянський, Камінський).

Сини отця Миколи Пачовського: Ярослав Пачовський, ревідент державних залізниць в Австрії, Іван Пачовський, парох в Збаращині і в Скалатщині, згаданий вже д-р Василь Пачовський. Отець Іван і інші духовники з роду Пачовських записані заслужено в історії відродження нашого народу в Західній Україні.

Побратим Микола народився 22-го січня 1894 р. в Березовиці Великій біля Тернополя. Батько його, згаданий вгорі ревідент залізниць, Ярослав, одружився з Марією з дому Кавінська. З перенесенням батьків до Станиславова Микола вчився в реальній гімназії в Станиславові. Скінчив її у Львові, куди його батько, як емерит, переїхав з родиною, де і помер 15-го квітня 1932 р.

По скінченні гімназії записався Микола до однорічної торговельної школи Т-ства "Просвіта", яку покінчив з дуже добрим успіхом.

В перших днях після оголошення загальної мобілізації в 1914 році зголосився до Українських Січових Стрільців спочатку в сотні Чмоли, а відтак в сотні Андрія Мельника. Бере участь у всіх боєвих походах Усусусів. Ранений під Семиківцями, відтак на Лисоні та вкінці третій раз під Конюхами, попадає в полон, де майже рік по двох тяжких операціях пролежав в шпиталі в Нижному Новгороді. В 1918 р. як реконвалесцент, втікає з полону до Галичини до табору для воєнних поворотців в Скнилові к/Львова. Польський військовий суд в Коломиї, після списання протоколу, дав Миколі тримісячну відпустку, з якої вже не скористав, бо до тижня Австрії не стало. У Львові зголосився до розпорядження сот. Вітовського, на приказ котрого ніччю з 31-го жовтня на 1-го листопада вивішує враз з 4-ма помічниками-стрільцями синьо-жовтий прапор на вежі львівської ратуші*). З тим моментом стає оборонцем того прапора, беручи участь в боях з поляками і москвинами-большевиками. В червні 1919 р. іменований хорунжим. В 1920 р., перехворівши тяжкий п'ятнистий тиф та чотири поворотні, приділений як реконвалесцент до Херсонської дивізії під командою ген. Кравса (Кравченка) перейшов з нею до Чехії. Там різні курси, як: вищий курс діловодства, поштово-телеграфічний для урядовців, які покінчив з повним успіхом та вкінці здав семінарійну матуру в надії, що чеський уряд наділить його посадою учителя в районі, де вчителював його стрийко, наш незабутній д-р Василь Пачовський. Працював в різних таборових культурно-освітніх организаціях, головно в театральних секціях.

В таборі пізнав свою майбутню дружину п. Юлію з дому Стрислович, яка рівнож вернулася з України, разом з своїм стрийком. В квітні 1926 р повертають до Львова, де повінчалися 6-го грудня 1927 р. По довгих стараннях переїжджають обоє до Чорткова до повітового Союзу Кооператив, де Микола переходить усі щаблі праці від люстратора, завідуючого склепом до члена дирекції Союзу. Вільний час посвячує праці в "Просвіті" і в "Рідній Школі". В дні 4-го серпня 1929 р. прийшла на світ донечка Ірина Ярослава. За першого перебування большевиків у Галичині в рр. 1939-41 працював на підрядній посаді в Чорткові, а після приходу німців працював в Управі міста в характері головного книговода і комунального референта міста Чорткова. Коли большевицькі армії знову почали зближатися до Галичини, Микола разом зі жінкою і донечкою виїжджає з Чорткова через Карпати, Мадярщину, Австрію і дістається до Авсбурґу коло Мюнхену до табору біженців. В ньому бере активну участь в місцевих суспільно-культурних організаціях, а донечка вчиться в таборовій гімназії, яку закінчує матурою з відзначенням.

9-го серпня 1950 р. Микола Пачовський з дружиною і донькою прибули до Вашинґтону, де 22 жовтня 1950 р. донька повінчалась з Остапом Зенюком, б. старшиною Дивізії "Галичина".

Микола Пачовський, який став дідуньом троїх гарних унуків, включився активно в американсько-українське життя. Він скуповував книжки і зібрав бібліотеку з понад 1,000 добірних, гарно оправлених, книжок. Він став членом УНСоюзу, Братства УСС, Об'єднання Українців у Вашингтоні, Об'єднання б. вояків-українців в Америці, відділ у Вашингтоні, та членом Управи Т-ва за Патріярхат. Належав від часу заснування відділу ОбВУА у Вашинґтоні до його Управи і повинв обов'язки скарбника аж до своєї смерти.

В дні 17-го липня 1968 р. закінчив свою життьову мандрівку, щоб стати до звіту перед найвищим Командантом. Відійшов добрий товариш, милий в товаристві, з одвертим — повним любови серцем, правдивий фронтовий вояк і дійсний соборник.

Сотник П. Петрик

*) Про цю подію пор. М. Пачовський написав спогад у ювілейному збірнику "Наш Львів", стор. 149, Нью Йорк 1953, В-во "Червона Калина".

СТЕПАН ВОЛИНЕЦЬ, ПІДХОР. УСС

У четвер, 10 квітня 1969 р. несподівано помер на удар серця кол. УСС, видатний громадський і політичний діяч та журналіст, бл. п. Степан Волинець, проживши 74 роки, у Вінніпегу, Канада.

Народився 22 січня 1895 р., в родині судового урядника у Львові. До гімназії ходив у Бережанах, а іспит зрілости склав у 1914 році у філії української Академічної гімназії у Львові. В серпні 1914 р. вступив як доброволець до Легіону Українських Січових Стрільців, у рядах якого відбув усю воєнну кампанію в Карпатах, а згодом був членом Стрілецького Театру. В рядах Галицької Армії відбув усю нашу визвольну боротьбу, а у 1920 р. закінчив Школу Червоних Старшин у Києві. Вернувши в 1922 р. до Львова, студіював філософію на таємному українському університеті, а свої студії закінчив на університеті у Відні. В часі українізації став активним членом селянсько-робітничої партії, з рамени якої був вибраний у 1928 р. з Волині послом до варшавського сойму.

В часі сталінського терору в Україні покидає згадану ліву соціялістичну партію і вступає до націоналістичної організації, так зв. "Фронту Національної Єдности", провідником якої був кол. старшина УСС Дмитро Паліїв. У цій організації був співредактором щоденника "Українські Вісті", тижневика "Батьківщина" і щомісячника "Перемога". За цю свою політичну і громадську діяльність був кілька разів арештований поляками, а в 1939 році сидів у тюрмі в Станиславові до часу розвалу Польщі.

В часі большевицької окупації Покійний виїхав на Засяння, де був секретарем Українського Допомогового Комітету в містечку Криниця на Лемківщині, а пізніше, за німецької окупації заступником керманича відділу культурної праці, а згодом став керівником Народньої Освіти у Львові. Під час творення в 1943 році української бойової одиниці "Дивізія Галичина" був призначений до Військової Управи цієї Дивізії як референт пропаґанди.

На скитальщині — в Західній Німеччині, в місті Ганновері, був головою Комітету для справ культури й освіти та учителем у таборовій гімназії. В англійській окупаційній зоні Німеччини був головним редактором тижневика "Українське Слово", яке виходило в Бльомберґу.

В серпні 1949 р. виїхав з родиною до Канади, замешкав у Вінніпеґу, де початково працював фізично у фабриці заліза, а в 1957 р. став до праці як співредактор тижневика "Український Голос" у Вінніпеґу.

В цьому часі був автором статтей, а одною із замітніших його праць є книга: "Передвісники й творці Листопада". Був він також співавтором і редактором співавтором "Історії Української Галицької Армії", том 2-ий, до якого написав свої спомини п. з. "Галичина в школі червоних старшин у Києві 1920 року". Через цілий час свого побуту у Вінніпеґу Покійний належав до катедри св. Володимира й Ольги, в якій був примірним членом.

У вівторок, 15 квітня, в катедрі св. Володимира й Ольги Заупокійну Служ-

Степан Волинець, підхор. УСС.

бу Божу служили: о. д-р В. Кушнір, о. Р. Кисілевський і о. Д. Шевчук. Почесну стійку враз із прапорами тримали члени Станиці б. Українських Вояків на чолі з головою Станиці Д. Микитюком.

На цвинтарі "Всіх Святих" прощали Покійного нашого вірного Побратима від українських комбатантів голова Станиці Братства УСС Іван Тиктор, від українських журналістів редактор "Нового Шляху" А. Добрянський, а від Т-ва Сприяння УНР, якого Покійний був головою, Андрій Качор.

Покійний залишив у глибокому смутку і горю дружину Емму з роду Пеленських, сина Маріяна, учителя середніх шкіл. **Д. Микитюк,** кол. УСС

У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ЗАСНОВАНО ОБ'ЄДНАННЯ Б. КАРПАТСЬКИХ СІЧОВИКІВ

В неділю, 23 лютого 1969 р., у залі УСО "Тризуб" у Філядельфії у звязку з відзначенням цього року 30-річчя славного і трагічного Закарпатського Березня: Проголошення Карпатської України самостійною державою та відзначення геройчних боїв Карпатської Січі, 30 літ тому, в обороні Карпатської України, засновано Головну Управу Об'єднання б. Карпатських Січовиків у Злучених Стейтах Америки.

Молитву провів о. Іван Бігун. Повстанням з місць та мовчанкою ушановано пам'ять поляглих у боях та замучених Карпатських Січовиків. До Президії вибрано: І. Кардашинець — голова, Ю. Торбич — заступник і д-р М. Кушенко — секретар і С. Новаківський — заступник секретаря.

Збори відкрив ред. Микола Вайда, член-основник Організації Народної Оборони "Карпатська Січ" в Ужгороді, б. командант Карпатської Січі в Севлюші і провідник найбільших боїв Карпатської Січі на Великокопанському полі. Редактор Вайда у вступному слові пригадав, що пляновано давно, а останньо вирішено відбути Установчі Збори Об'єднання б. Карпатських Січовиків у Злучених Стейтах Америки. Тоді як до "Карпатського Союзу" у ЗСА належать усі уроджениці Закарпаття і Пряшівщини та брати галичани і наддніпряниці, які жили на Закарпатті і причинилися до національного освідомлення нашого народу, то до Об'єднання б. Карпатських Січовиків у ЗСА належать виключно б. члени та організатори Карпатської Січі та ті, які збройно боролися проти мадярських терористів і проти мадярської окупації Карпатської України у березні 1939-го року. Він привітав б. Карпатських Січовиків, які численно прибули з Ню Йорку і околиці, з Пассейку, Трентону і Вашінґтону та представники комбатантських організацій від ОбВУА, УД УНА, УПА та українського резистансу. Зокрема привітав присутніх на залі закарпатців, кол. вояків з Чехословацької армії ген. Людвіка Свободи, яка була зорганізована на Сибірі з вивезених туди закарпатських українців — біженців від мадярського терору в 1939 р., яких з наказу Сталіна вивезено усіх на Сибір. Переважаюча частина Чехословацької леґії, зорганізованої на Сибірі чеським екзильним урядом в Лондоні під командою ген. Свободи (сьогодні президент ЧССР), були закарпатські українці кол. громадяни Австрії. Вони в важких боях проти Гітлера пробилися через Україну, аж під Дуклю, а згодом до Праги.

Після пояснення статуту та членських анкет одноголосно вибрано Головну Управу Об'єднання б. Карпатських Січовиків у ЗСА в такому складі: почесний голова: ген.-полк. В. Филонович, б. голова штабу Карпатської Січі в Хусті, голова: Сидір Новаківський, б. член штабу Карпатської Січі, заступ. голови: Марія Химинець, б. член Жіночої Секції Карпатської Січі, секретар: ред. Микола Вайда, член-основник Карпатської Січі в Ужгороді, скарбник: Г. Гордієнко, б. член Карпатської Січі у Пилипці. Члени Г. У.: полк. Ю. Лопатинський, поручник К. С. і командант старшинського вишколу, Ю. Торбич, особиста охорона през. о. А. Волошина, В. Яворський, б. курсант вишколу старшин у Хусті, о. мітрат Ст. Віляк, б. Карпатський Січовик, д-р М. Кушенко, б. організатор Карпатської Січі в Ужгороді. Контрольна Комісія: Іван Микитин, сотник Карпатської Січі у Вел.

Бичкові, д-р В. Комаринський, поручник К. Січі і М. Бажанський, поручник К. С. Після вибору Головної Управи Об'єднання б. Карпатських Січовиків у Злучених Стейтах Америки розвинулася дискусія над назвою, подаючи різні проєкти. Тому, що в Канаді існує Братство Карпатських Січовиків одноголосно рішено прийняти назву: Об'днання б. Карпатських Січовиків у Злучених Стейтах Америки.

На черзі склали усні привіти голова місцевого Відділу Об'єднання б. Вояків Українців в Америці (ОбВУА) проф. М. Алексевич, голова місцевої станиці Дивізійників Побр. Б. Артимишин, голова місцевого Відділу б. вояків УПА Побр. Шеремета-Ґула і від українського резистантсу Побр. Микола Ящук.

В дальшій дискусії о. мітрат С. Біляк дав внесок, щоб з нагоди 30-річчя заснування Карпатської Січі в Ужгороді і 30-річчя великих боїв Карпатської Січі проти мадярського нападу на Карпатську Україну у березні 1939 р. видати Пропам'ятну Книгу зі статтями та ілюстраціями, щоб цим чином зберегти славне і трагічне минуле Карпатської Січі. Внесок схвалено одноголосно і тому рішено звернутися до всіх кол. членів і вояків в рядах Карпатської Січі у вільному світі, щоб вислали свої спомини та знимки, щоб ще в ювілейному році появилася запляновала Пропам'ятна Книга Карпатських Січовиків. Пізно вечором, підбадьорені споминами про Карпатську Січ 30 років тому, розійшлися учасники Установчих Зборів Об'єднання б. Карпатських Січовиків у Злучених Стейтах Америки.

Філядельфія, березень 1969.

Секретар Установчих Зборів
С. Новаківський,

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ВІСТІ КОМБАТАНТА

По 10.00: Я. Білінський, В. Топользіложили в часі від 1. 1. 69 — 31 7. 69 ницький; по 5.00: Р. Припхан, Ст. Куропась, В. Демчук; по 4.50: В. Білозір; по 3.50: Я. Рибальт; по 3.00: А. Біскуп, Р. Кобрин; по 2.50: Н. Оглюк, М. Демянчук; по 2.00: Р. Будзак; по 1.50: М. Ковалисько, В. Сердюк; по 1.00: д-р Фаріон Д., Н. Негович, М. Сірий, І. Домбчевський, Я. Марціняк. І. Бровінський; по 0.50: М. Слюзар, О. Комариницький, З. Ґоїв, д-р Р. Криштальський, д-р Т. Сеньківський, кий, В. Криса, Я. Федоренко, д-р Р. Драж-А. Ґереґа, П. Бакович, д-р І. Домбчевсьньовський, Ю. Ференцевич.

ЖИТТЄПИСИ КОМБАТАНТІВ ДО АРХІВІВ

Уявім собі, яку велику вартість мали б тепер життєписи, автобіографії, спогади, знимки, печатки, документи і інші пам'ятки старшин і козаків Хмельницького, Виговського, Мазепи і інших наших гетьманів, якби такі матеріяли взагалі існували у великих скількостях і були нам доступні. Таку саму вартість будуть колись мати наші власні життєписи, автобіографії, спогади, знимки, документи і інші пам'ятки, якщо ми, комбатанти, їх напишемо і перешлемо до тих некомуністичних архівів і музеїв у вільнім світі, що такі пам'ятки українських збройних визвольних змагань збирають і зберігають. Ця справа тепер тим важніша, конечніша і пильніша, що великі збірки таких матеріялів пропали для нас у Львові і Празі, а старші з-поміж нас скорим темпом вимирають. Тому обов'язком кожного з нас, комбатантів та кревних вже покійних комбатантів, є написати негайно, доки ще пам'ять служить, спогад про

його участь в збройних змаганиях за волю України, або бодай його життєпис, чи автобіографію, з подрібиним описом його участи у визвольних змаганиях.

Кожна автобіографія, чи життєпис, або спогад мусить передовсім бути правдивий, без видумок і фантазій, та подавати як найбільше фактичних даних, таких, як назви і чисельний стан військових частин, степені, імена та прізвища командантів, назви місцевостей, в яких комбатант брав участь в боях, дати тих боїв і т. п. Дуже побажаними є всякі знимки, а також описи події та подання назвиськ знятих осіб. При писанні тих автобіографій, життєписів, чи спогадів треба мати на увазі, що не треба писати нічого такого, що могло б пошкодити комунебудь з наших людей на рідних землях.

Найкраще писати на машинці або дати комусь написати чи переписати машинкою, але як нема такої можливости, то вистарчить і ручно писаний оригінал. З оригіналу (машинового чи ручного) треба зробити 10 фото-копій або "Зірокс"-копій і вислати по одній копії до всіх нижче поданих архівів і музеїв, від яких я маю на письмі заяви, що вони такі автобіографії, життєписи, знимки і інші пам'ятки з наших збройних визвольних змагань збирають і зберігають. Чому до всіх тих архівів і музеїв, а не тільки до одного? Тому, що якби той один, чи навіть і другий або третій з них пропав колись на примір через пожар, або через брак фондів на удержання, чи з іншої причини, то такі самі збірки комбатантських автобіографій, життєписів, спогадів, чи знимок остануть в інших місцях. Другою дуже важною причиною, чому кожний з нижче поданих архівів і музеїв повинен мати збірку тих матеріялів, є те, щоби наша молодь, історики і наші будучі покоління мали доступ до таких збірок не тільки в одній місцевості, може занадто віддаленій від них, але також і в інших місцевостях ближче їхнього місця замешкання. Бо такі збірки є в архівах і музеях на те, щоби наші майбутні історики використовували ті збірки на писання і поширювання правди про Україну, тої правди, яку сотки тисяч їхніх предків писали своєю кров'ю на сотках українських побоєвищ.

А тепер подаю адреси вище згаданих архівів і музеїв.

1) Shevchenko Scientific Society Inc., 302-304 W. 13th Street, New York, N. Y. 10014, USA, 2) Ukrainian Museum UVAN, 206 W. 100th Street, New York, N. Y. 10025, USA, 3) University of Minnesota, University Libraries, Walter Library, Immigrant Archives, Ukrainian Collection, Minneapolis, Minn. 55455, USA, 4) Ukrainian War Historical Institute, 404 Bathurst Street, Toronto 2-B, Ontario, Canada, 5) Ukrainian Museum and Library, 161 Glenbrook Road, Stamford, Conn. 06902, USA, 6) Ukrainian National Archives, 11756 Charest Street & Commor, Detroit, Michigan 48212, USA, 7) Ukrainian Museum, Inc., Foffice: Mr. Leonid W. Bachynsky, 3425 Broadview Road, Cleveland, Ohio 44109, USA, 8) Mr. P. Olexienko, Ukrainian Archives of Denver, 1359 Steele Street, Denver, Colo. 80206, USA, 9) Ukrainian Student Archive-Museum of the Ukrainian Free Academy of Sciences, 1032 Circle Drive, Baltimore, Md. 21227, USA, 10) якийнебудь інший некомуністичний архів чи музей у вільнім світі, якого адресу маєте і про який знаєте, що він такі матеріяли збирає і зберігає.

Комбатант О. М. Т.

ВИРІВНЯЙТЕ СВОЮ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1969 р.!

SYNOPSIS

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Австралія	3.50 дол.	.60	Арґентіна	670 пез	120
Австрія	100 австр. шіл.	20	ЗСА і Канада	5 00 дол.	1.00
Англія	1:10.0	0:5:0	Німеччина	20 н. м.	3.50

U.S.A. $1
Canada: $1.